

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

12. заседание

Вторникъ, 19 ноемврий 1940 г.

(Открито въ 16 ч. 25 м.)

Председателствувалъ подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ. Секретари: Стефанъ Багриловъ и Николай Султановъ.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.

Стр.

Съобщения:

Отпуски	225
Предложения	225
Законс.проекти	225

По дневния редъ:

Законопроекти: 1) за комисионата, която Българската земеделска и кооперативна банка е задържала за управление на сръдствата на фонда

„За кооперативенъ строежъ на народни основни училища“ и за ликвидация на рекламациитъ по тая комисиона (Второ четене)	225
2) за защита на нацията (Първо четене — продължение разискванията)	226
Говорили: К. Митакъвъ	226
П. Стайновъ	230
Н. Мушановъ	235
Дневенъ редъ за следващото заседание	243

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) При-
сутствувать нужниятъ брой народни представители.
Обявявамъ заседанието за открито.

(Отсутствувать народнитъ представители: Атанасъ Ганчевъ, Георги Миковъ, Гето Кръстевъ, Димитъръ Сар-
раджовъ, Димитъръ Захариевъ, Иванъ Батемберски,
Иванъ п. Константиновъ, Киро Арнаудовъ, Кирчо Кир-
чевъ, Косю Аневъ, Лазаръ Поповъ, Минчо Ковачевъ, Ни-
кола Джанковъ, д-ръ Никола Минковъ, Стефанъ Каран-
вановъ, Таско Стоилковъ и Филипъ Махмудиевъ)

Имамъ да направя следнитъ съобщения.

Разрешени сѣ отпуски на следнитъ г-да народни пред-
ставители:

Минчо Ковачевъ — 1 день;
Илия Славковъ — 1 день;
Д-ръ Иванъ Бешковъ — 1 день;
Стефанъ Каравановъ — 2 дена;
Атанасъ Цвѣтковъ — 3 дни;
Косю Аневъ — 3 дни;
Кирчо Кирчевъ — 4 дни, и
Никола Джанковъ — 4 дни.

Постѣпили сѣ следнитъ предложения и законопро-
екти:

Отъ Министерството на финанситъ — предложение за
разрешаване износа на 500.000 литра чистъ 95° меласовъ
спиртъ.

Отъ сѣщото министерство — предложение за продѣл-
жаване срока по чл. 112 отъ закона за митницитъ за но-
воизнасянето отъ пощенската администрация служебно на
изостаналитъ въ митницитъ следъ тоя срокъ пощенски
колетѣ, произхождащи отъ европейскитъ страни, изключая
тия отъ сѣсденитъ намъ страни (Югославия, Румъния и
Гърция), до нормализиране на международното положение
и възстановяване на съобщенията съ тия страни, както
и освобождаване на сѣшитъ колетѣ отъ следуемия се
магазинажъ за всичкото време на престояването имъ въ
магазинитъ на митницитъ.

Отъ сѣщото министерство — предложение за освобо-
ждаване отъ износно мито и други данѣци и такси
4.000 кгр. папириси.

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за разре-
шаване на Министерството на войната — Инженерна ин-
спекция — да приеме отъ Горноорѣховската градска об-
щина дарение отъ 2.000.000 л.

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за измѣ-
нение и допълнение на закона за Върховната смѣтна па-
лата и за областнитъ смѣтни палати.

Отъ Министерството на търговията, промишлеността
и труда — предложение за намаляване на наема, който
кооперативното дружество „Анхилски солници“ следва да
заплати на държавата за 1940 г. за наетитъ отъ него сол-
ници.

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за отку-
пуване мѣста, собственост на Моминобанската селска об-
щина и Моминобанското училищно настоятелство, Кар-
ловско, за нуждитъ на държавнитъ минерални бани и ку-
рорта въ сѣщото село.

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за измѣ-
нение на закона за учредяване Дирекция на външната
търговия.

Отъ Министерството на войната — предложение за
одобряване измѣнението и допълнението на членове 1 и
33 отъ договора, сключенъ на 10 мартъ 1931 г. съ гер-
манското въздухоплавателно дружество „Дойче Луфт-
ханза“ („Държавенъ вестникъ“, бр. 8, отъ 14 априлъ
1931 г.)

Тѣзи предложения и законопроекти сѣ раздадени на
г-да народнитъ представители и ще бѣдатъ поставени на
дневенъ редъ.

Минаваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

Второ четене на законопроекта за комисионата, която
Българската земеделска и кооперативна банка е задър-
жала за управление на сръдствата на „Фонда за коопе-
ративенъ строежъ на народни основни училища“ и за ли-
квидация на рекламациитъ по тая комисиона.

Моля г-на докладчика да прочете законопроекта на
второ четене.

Докладчикъ Марко Сакарски: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за комисионата, която Българската земеделска и коопе-
ративна банка е задържала за управление на сръдствата
на „Фонда за кооперативенъ строежъ на народни основни
училища при Министерството на народното просвѣщение“
и за ликвидация на рекламациитъ по тая комисиона.

Членъ единственъ. Разрешава се на Българската
земеделска и кооперативна банка да внесе сумата дваде-

сѣть и петъ милиона лева по смѣтката при нея на „Запа-
сния фондъ“ на „Фонда за кооперативенъ строежъ на на-
роднитѣ основни училища при Министерството на народ-
ното просвѣщение“, като съ това всички рекламации на
фонда спрямо банката, по отношение на задържаната отъ
нея до 30 юний 1940 г. комиссиона и лихви, се смѣтатъ за
напълно и окончателно ликвидирани“.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя
на гласуване. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители,
които приематъ заглавието и членъ единственъ на законо-
проекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието
приема.

Законопроектътъ е приетъ окончателно.

Минаваме къмъ следващата точка втора отъ дневния
редъ:

Първо четене на законопроекта за защита на нацията
— **продължение разискванията.**

Има думата народниятъ прѣставителъ г-нъ Крумъ Ми-
таковъ.

Крумъ Митакъвъ: (Отъ трибуната. Чете) Г-да народни
представители! Сложенъ е на разглеждане законопроектътъ
за защита на нацията. Едвали отъ като XXV Народно събра-
ние е свикано, намъ ни е поставянъ за разглеждане по-ва-
женъ законопроектъ отъ днешния. Тоя законопроектъ, г-да
народни представители, е не само отъ изключителна сто-
панска, но така сѣщо и отъ извънредна национална и дър-
жавна важностъ. По своето съдържание той се доближава
до законопроектитѣ, които иматъ революционенъ харак-
теръ, ако мога така да се изрази, защото се явява про-
тивъ едно разбиране вече остарѣло и иде да разруши из-
вестни предразсѣдки, които дълбоко бѣха заседнали въ
душата на българския народъ — предразсѣдки, наслоени
отъ десетки години. Единъ отъ тѣхъ бѣше преди всичко
предразсѣдѣтъ за сѣществуването на нѣкаква човѣч-
ностъ, на нѣкаква хуманитарностъ, че ние, като новоосво-
боденъ народъ, който довчер е билъ подъ робство, ще
трѣбва да се ръководимъ отъ хуманитарнитѣ принципи
и да отворимъ широко вратата за всички чужди елементи,
които биха искали да се поселятъ въ нашето отечество,
и да имъ отворимъ вратата не само на територията на
нашата държава и на нашето стопанство, но дори и на
нашия Министерски съветъ.

Дойдоха, обаче, г-ла, нови времена, нови разбираня.
Подъ призмата на новото време се пречупиха много стари
предразсѣдки, и днесъ, когато сме изправени предъ не-
обходимостта и ние да построимъ нашата държава въ
духа на новото време, тоя законопроектъ каточели иде
да постави първата тухла въ основата на новата българ-
ска сграда.

Г-да! Доскоро ние се хвалѣхме съ нашитѣ добри отно-
шения къмъ българскитѣ поданици отъ еврейски произ-
ходъ, съ нашата толерантностъ къмъ тѣхъ, навсѣкжде ние
изтъквахме това наше качество, за което ни хвалѣха, но
ще трѣбва да подчертая, хвалѣха ни не нашитѣ добро-
желатели, а тѣзи, които не ни мислѣха доброто, които
имаха задни мисли за насъ.

Въ продължение на десетки години отъ освобождени-
ето ни насамъ — да не говоря за времето отпреди ос-
вобождението — ние пахѣхме въ нашата пазва една змия
— една змия, която се казва еврейство. Казвамъ змия, за-
щото еврейството само въ протоколитѣ на ционскитѣ мѣ-
дрени се рисува като такова.

Г-да! Еврейството не е гонено сега за пръвъ пѣтъ; то
е гонено и въ срднитѣ вѣкове, то е гонено още въ би-
блейско време. Еврейството е гонено още отъ езически
времена и до днесъ, и особено днесъ. Защо, коя е причи-
ната? Да смѣтаме, че причината се крие въ всички други
народи, освенъ въ еврейския, е много нелогично. Не мо-
жемъ да допустнемъ, че само еврейскиятъ народъ е до-
бритъ, а всички други народи сѣ лоши. Напротивъ,
почти нѣма издигнатъ народъ, почти нѣма държава въ
миналото, въ която да не се е прибѣгвало къмъ гонение
на еврейтѣ. Такова гонение е имало и у насъ, г-да народни
представители, още презъ времето на Иванъ Александъръ,
когато на българския престолъ е стояла еврейката Сара,
когато отъ всички страни сѣ нахлѣтали въ нашето отеч-
ество нейни съплеменници, освенъ съплеменницитѣ ѣ,
които сѣ били настанени по-рано въ предѣлитѣ на бъл-
гарското царство. Тогава още българскиятъ народъ е по-
чувствувалъ какво нѣщо е да имашъ въ своята срѣда
евреинъ като гостъ. И въпрѣки факта, че на българския

престолъ е стояла еврейката Сара, тогава се е свикалъ
съборъ, на който е било решено да бждатъ изгонени отъ
Търново всичкитѣ евреи и да бждатъ умъртвени трима
души евреи. Тогава е започнало първото гонение на евре-
итѣ въ България.

Г-да! Навремето еврейството въ България бѣ заслу-
жило да бжде гонено по много причини, които не се раз-
личаватъ сѣществено отъ днешнитѣ. Както днесъ, така и
въ миналото, еврейството е желало да тури рѣка на ця-
лия стопански животъ въ България. Съ тази целъ то е
успѣло да се наложи въ двореца резъ еврейката Сара,
да окаже влияние на най-християнската по онѣва време
държава — българската, и да започне своята разрушителна
дейностъ. Презъ времето на Иванъ Александъръ се е
стигнало дотамъ, че мнозина отъ еврейтѣ като велможи
сѣ носили българскитѣ боярски одежди. Така сѣщо
следъ изгонването на еврейтѣ отъ Палестина мнозина
отъ тѣхъ сѣ избѣгали въ България, заселили сѣ се около
Дунава и въ Никополъ и други дунавски градове сѣ осно-
вали свои силни колонии. Даже тамъ еврейтѣ сѣ напра-
вили единъ отъ своитѣ центрове на талмудизма, като сѣ
се събрали видни еврейски равини, които сѣ намѣрили
добри срѣдства, за да могатъ да проповѣдватъ своето раз-
рушително учение.

Но, г-да народни представители, еврейството има своя
грѣхъ къмъ България не само въ стопанско отношение —
въ желанието си да командува. Еврейството, по истори-
чески данни, има своитѣ грѣхове къмъ българския народъ
още отъ времето на неговото робство подъ турцитѣ, още
и при падането на Търново. На всички васъ е известна
легендата за „Жидовъ гробъ“ въ Търново, на всички васъ
е известно, че турскитѣ войски, войскитѣ на Баязида —
синътъ на султанката Мара, дщеря на еврейката ча-
рица Сара — можаха да влѣзатъ въ Търново, благодарение
предателството на единъ евреинъ. Обаче и впослед-
ствие, презъ турското робство, еврейтѣ не сѣ се отка-
зали отъ своя маниеръ, не сѣ се отказали отъ своята ев-
рейщина и сѣ продължавали да бждатъ врагове на бъл-
гарския християнски народъ и въ услуга на Отоманската
империя. Че това е така, г-да, азъ ще ви цитирамъ нѣ-
колко реда, написани не отъ другъ, а нѣколко реда на вели-
кия нашъ поетъ революционеръ и хуманистъ Христо Ботйовъ
въ в. „Знаме“, въ броя му отъ 13 юний 1875 г. Ето какво
пише той: (Чете) „У народа пари нѣма, гладенъ мие, отъ
което се спрѣлъ алишъ-веришътъ — кой е кривъ? „Българ-
скиятъ владика“ — казватъ еврейтѣ — и каймакаминѣтъ
телеграфисва на пашата. И пашата, разбира се, праща, за
да изпитатъ работата, комисии, съставени отъ разни раз-
вратници и пияници, които само знаятъ да блудствуватъ
и да пиятъ. а да гледатъ давия — да те пази Богъ. Който
даде по-много рушветъ, той е и правъ! Такава била ко-
мисията, пратена да разгледа работата и да издири убий-
цитѣ на детето, за което, ако помнятъ читателитѣ, ние
бѣхме споменали въ единъ отъ предишнитѣ броеве на
„Знаме“, че е убито отъ чифутскитѣ фанатици, за да му
взематъ кръвта за своя варварски обрядъ. Четирмата
българи отъ комисията, като видѣли, че сѣ пристрастие се
търси убиецътъ на детето, направили нѣкои бележки на
комисията. Но затова намѣрили си белята въ торбата. Тѣ
били повикани отъ управителя Маасаръ-паша въ София,
дето той взелъ да ги сѣди за единъ отдавна забраненъ
вече въпросъ: защо народътъ не давалъ на гъркоманитѣ
да се ровятъ въ черквата „Св. Мина“. Виждате ли умъ и
чудо? Виждате ли правосѣдие? Ехъ, ти рѣка, рѣка юна-
шка, кога ще се размахнешъ надѣсно и надѣво! . . . Но
иде отъ всинца ни многоочакваниятъ часъ на кървавата
сватба! Докато ние очакваме съ нетърпение кога ще се
върнатъ комисаритѣ отъ София, гледаме единъ день и
дѣдо владика да се стѣга за пѣтъ. Нѣкои казваха, че па-
шата билъ писалъ на владиката и го билъ мърмалъ, дето
билъ заповѣдалъ на радомирскитѣ свещеници да възпи-
ратъ народа да не търгува съ еврейтѣ и го билъ подка-
нялъ да иде да смири бунта въ Радомиръ. И така, ста-
риятъ ни дѣдо владика съ старитѣ си кости ходи и си
дойде отъ Радомиръ.

Ето каква била радомирската размирица. Нѣкойси ра-
домирски евреинъ, който ходилъ съ сергията си по се-
лата да продава, отишелъ въ едно село, дето му били из-
лѣзли две мошериѣйки, снаха и свекърва, за да си купятъ
телове и мѣниста. Въ това време се връщалъ отъ нивата
мжѣтъ — свекъръ, уморенъ, измѣченъ и съ мотика на
рамо. Женитѣ взели да му искатъ пари за мѣниста. Све-
кърътъ се разсърдилъ и казалъ: „Азъ пари нѣмамъ да-
нѣка си да платя и хлѣбъ да ви купя, а вие ме задѣвате

за нищо и никакво". Жената, защото упорствувала въ искането си, яла добутъ отъ мъжа си. Разсърдението еврейно, че не можалъ да продаде, отива въ София и съ още няколко други евреи подава жалба на Маасаръ-паша, че кюстендилскиятъ владика билъ заповѣдалъ на свещениците да гонятъ евреите изъ селата си. Пашата, безъ да вземе въ внимание незавидното положение на народа отъ тежките данъци, отъ тѣматата оскъдностъ на храна, отъ нечутата сиромашия, които сѣ спрѣли търговията, и безъ да изпита малко по-хладнокрѣвно работата, т. е. кой е именно свещеникътъ, който е изгонилъ евреина, писалъ на владиката едно строго писмо, а на радомирския каймакаминъ пратилъ заповѣдъ да въдвори по-трѣбната тишина. Каймакаминътъ, преди да стигне дѣдо владика, затваря около 20 свещеника" и пр.

По поводъ строежа на шуменската желѣзнопътна линия по концесията на баронъ Хиршъ, Ботйовъ въ в. „Знаме“, въ броя му отъ 23 май 1875 г. № 17, обявявайки се противъ линията, пише: (Чете) „За нази желѣзницѣ пѣтица сега сѣ вредителни въ всѣко едно отношение. Икономически тѣ сѣ вредителни затова, защото ще да увеличатъ износната и вносна търговия, отъ които първата, както се състои само отъ сурови произведения, ще да изтощи и осиромаша земята ни“.

По сѣщия въпросъ въ в. „Знаме“, въ броя му отъ 30 май 1875 г. № 18, той продължава така: (Чете) „Разпратъ, която бѣше произлѣзла между семитическия крадецъ баронъ Хиршъ и негово величество султана на разбойничѣтъ, е взела вече полюбовно решение: крадциѣтъ сѣ условили относително раздѣлата на плячката, която ще да смъкнатъ чрезъ направата на желѣзницѣ пѣтица. Съ една дума, между царя израилски и банкрутина Азиса сѣ съществувала вече пълно съгласие и любовъ“.

И тѣй нататкъ, г-да, все въ този духъ Христо Ботйовъ пише за еврейството съ единъ езикъ на голѣмо огорчение противъ еврейщината и противъ еврейската плутокрация.

Но, г-да народни представители, евреите у насъ отричатъ тия факти, искатъ да се представятъ като голѣми приятели на българския народъ и като чели тѣ иматъ кой знае какви си грамадни заслуги за българитѣ презъ време на нашето освобождение. Та пожарна команда спасявала града София отъ опожаряване, когато влѣзли рускитѣ войски, та не зная къде какво били спасявали и т. н. Явно е, г-да, отъ тѣзи нѣколко реда на нашия революционеръ, поетъ и великанъ Ботйовъ, какво е било становището на българския народъ по отношение добритѣ чувства на еврейството къмъ българския народъ по онова време.

За голѣмо съжаление, обаче, у насъ се намиратъ хора, които и днесъ, следъ като знаятъ истинското положение и разрушителната роля на еврейството въ нашата страна, го защищаватъ. Такива се намираха и въ срѣдата на Адвокатския съюзъ. Отъ неговата централна управа излѣзе една молба до Парламента въ защита на еврейството. Обаче, г-да, трѣбва тукъ да ви подчертая следното: отъ 15 члена на това управително тѣло, само 8 сѣ за тая молба. Начело на тѣзи 8 души, обаче, седи председателъ еврейно. Като махнемъ него, ще видимъ, че даже и тамъ числото се дѣли на две. Нѣма едно установено разбиране на Адвокатския съюзъ по този въпросъ. Вънъ отъ това маса адвокати изказватъ своя протестъ противъ тая постѣпка на Адвокатския съюзъ.

Сѣщо така се намириха и други организации, и други управителни тѣла, като това на лѣкаритѣ и др., които защищаватъ евреите. До мене, обаче, дойдоха редъ протести отъ много лѣкари — по телефона, съ писма и устно — които протестираха противъ тая постѣпка на своята управа. Обаче, г-да, това е много естествено. И въ едната и въ другата професия може би, има хора, които сѣ свързали съ своитѣ професионални интереси, които сѣ принудени да бждатъ по-благосклонни къмъ еврейството, защото често пѣти частниятъ интересъ не съответствува съ обществения интересъ.

Г-да! Понеже се говори много, че българското еврейство и въобще еврейството били една раса издѣлката, една раса благородна, една раса извънредно полезна за човѣчеството, една раса, която е дала много нѣщо на човѣчеството, нека да поменемъ нѣколко известни имена и да видимъ какъ тѣхнитѣ носители се произнасятъ за еврейството.

Още въ първия вѣкъ следъ Христа Диоритъ казва: (Чете) „Евреите не се смѣсватъ съ другитѣ народи и гледатъ на тѣхъ като на врагове“. Тацитъ казва: (Чете) „Тѣ презиратъ всичко, което е свето, за насъ, и правятъ онова,

което предизвиква отвращение у насъ“. Мохамедъ казва: (Чете) „Всички до единъ сѣ мошеници“. Мартинъ Лютеръ казва: (Чете) „Нѣма и нѣма да има подъ слнцето по-крѣвожаденъ и отмѣстителенъ народъ отъ евреите. Тѣ душатъ и унищожаватъ останалото население и на това основание се считатъ за богоизбранъ народъ“. Мария Терезия казва: (Чете) „Азъ не познавамъ по-страшна чума за държавата отъ еврейското племе“. Волтеръ казва: (Чете) „Тази малка нация не скрива своята ненавистъ къмъ всички останали народи. Нейнитѣ представители сѣ винаги жадни за чуждитѣ богатства, подли пѣч несполука и нахални при сполука“. Гьоте: (Чете) „Тѣ иматъ въра, която благославя обирването на чужденците“. Наполеонъ: (Чете) „Цѣлото еврейско дарование се изчерпва отъ лихварството и изнудвачеството. На евреите не трѣбва да се гледа като на секта, а като на народъ. Това е народъ между народитѣ. Това сѣ гжсеници, това сѣ скакалци, които опустошаватъ Франция. Отъ Мойсеевитѣ времена всички евреи сѣ лихвари и угнетители. Трѣбва да се забрани на евреите да търгуватъ, както се забранява на недобростъ-вѣстнитѣ златари да упражняватъ своя занаятъ. Съ философски учения еврейскиятъ характеръ не може да се измени, за тѣхъ сѣ нужди изключителни закони“. Викторъ Юго: (Чете) „Съ евреите се отнасятъ съ отвращение, но трѣбва да се признае, че тѣ действително сѣ отвратителни; тѣхъ сѣщо ги презиратъ, защото сѣ достойни за презрение“. Францъ Листъ: (Чете) „Ше настане денъ, когато за всички народи, между които живѣятъ евреи, въпросътъ за тѣхното поголовно изгнание ще бжде въпросъ на животъ или смъртъ, на здраве или хроническа болестъ, на миренъ животъ или вѣчна социална вражда“. Бисмаркъ: (Чете) „У евреите нѣма своя родина. Тѣ сѣ нѣщо общо-европейско, космополитично. Тѣ сѣ номади. Натиснете само единъ еврейно и отъ всички страни ще се чуе викъ“. Графъ Окума: (Чете) „Този страгивающъ народъ нѣ свое отечество и кждето попадне, старае се да унищожи любовта къмъ родината и здравитѣ държавни устои“. Най-сетне нека спомена и за Ото Вайнингеръ, за единъ еврейски синъ, който отъ възмущение срещу еврейството, неможейки да понася, че принадлежи къмъ тая раса, посегна на живота си.

Но, г-да нека да направя още нѣкои цитати, отъ които се вижда какъ евреите сѣ живѣли у насъ въ България и какъ ние сме се отнасяли къмъ тѣхъ.

Председателтъ на политическия ционистически комитетъ въ България, Калебъ, въ неговата „La situation des juifs en Bulgarie“, като говори за преселницѣтъ, които сѣ дошли въ България следъ погромитѣ въ Русия и въ Румѣния, казва: (Чете) „Шомъ България стана известна съ своята толерантностъ, даже и приятелство къмъ беднитѣ и потиснати народи, емиграцията на израилтяни въ България почна. И въ 1895 г. при погромитѣ срещу евреите въ различни части на Русия и въ 1904 г. презъ време на въстанието на селянитѣ въ Румѣния, положението на евреите би било катастрофално, ако България откажеше да ги приеме. Само България отвори великодушно вратитѣ си и прие съ отворени обятия беднитѣ и обезсладени евреи. Днесъ всички тѣзи фамилии сѣ цвѣтуци и благодарностувачи“. Мисъ Голдманъ, еврейка, делегатка на централния комитетъ на дружествата за еврейска благотворителностъ въ Америка, следъ като бѣше посетила Атина, Солунъ, Тракия и Македония, направи старателна анкета въ България и заяви, че никжде на Балканитѣ не е могла да констатира такъвъ напредѣкъ и благосъстояние на еврейскитѣ общини, както въ България. „Вътрешната автономия, на която се радватъ израилтянитѣ въ България, е може би единствената и безъ примѣръ въ никоя страна на свѣта. Така сѣщо нашитѣ общини сѣ достигнали тукъ едно развитие културно и национално-еврейско, вънъизповѣдно, каквото напразно би се търсило другаде. Нашитѣ училища иматъ за целъ да формиратъ добри евреи, изучавайки еврейски езикъ и история и вътѣпявайки имъ еврейски духъ. Нашитѣ училища получаватъ парична помощъ отъ държавата. Тѣ сѣ истински огнища на животъ и на надежда на еврейската нация. Благодарение на него, на това огнище, езикътъ на библията започва да става говоримиятъ езикъ на нашия народъ, благодарение на него най-после нашитѣ млади генерации сѣ обхванати отъ любовъ къмъ всичко, което е еврейско. България е станала по отношение на ционизма единъ центъръ, чието сияние се е разпространило върху цѣлия Изтокъ“.

Г-да! Вие виждате, че азъ си служа съ чужди цитати, съ исторически данни, съ мнения на видни хора, служа си и съ мнения на самитѣ евреи.

Тукъ се подхвърля, че ние съ тоя законопроектъ сме искали да подражаваме нѣкъде си, че тоя законопроектъ не се е диктувалъ отъ нѣкаква национална и държавна необходимостъ, а се диктува отъ това, че сме желали да се поправимъ. Е, г-да, за да опровѣгая това твърдение, което е абсолютно неоснователно, азъ ще се върна малко назадъ. На менъ се пада да упомена тукъ за моя баща, който още въ 1894 г. бѣше се формиралъ като единъ завършенъ антисемитъ. Нека видимъ какво казва той въ своето списание „България безъ евреи“, брой 3, отъ 1894 г.: (Чете) „Святата длъжностъ е на християнина да не купува нищо отъ еврейна. Когато християнинътъ дойде предъ вратата на еврейския дюкянъ, преди да пристѣпи прага, трѣбва да си помисли, че по-добре ще стори да ходи гладенъ, отколкото да има работа съ единъ свой заклетъ душманинъ.“

Държавниятъ мъже на всички народи, докѣдето се простира еврейщината, единъ пътъ за всегда трѣбва да разбере, че тѣзи съзаклятници сѣ и ще бѣдять най-опасниятъ паразити, които застрашаватъ да парализиратъ всичката работна, еснафска и търговска маса. Всичко това тѣ сѣ вършили, вършатъ сега и ще вършатъ завинаги надъ онѣзи именно народи неевреи, които сѣ повѣрили своитъ съдбини въ тѣхнитъ ръце. Тѣзи сѣшитъ държавни мъже трѣбва да знаятъ, че кѣщата Р — въобщитѣ Ротшилдъ — значи смъртъ или животъ на цѣла Европа, а по-после и на цѣлия останалъ свѣтъ. Томовци! Вие чакате да турите прѣста си въ раната, за да повѣрвате, но тогава ще стане късно: мълнията, която ще избухне отъ подземното царство на съзаклятниците подъ златния телещъ, ще бѣде толкова страшна и ужасяваща именно за васъ, што ще ви вкамени на мѣстата ви. Азъ съмъ спрямо васъ единъ нищоженъ човѣкъ, вие преспокойно можете да ме наречете както пожелаете и да оставите гласа ми „гласъ въпиющъ въ пустини“. Но азъ съмъ ло въ казвямъ: погледнете на работното поле, погледнете на търговското поприще, погледнете, ако обичате, и въ военния лагеръ сѣ единъ проникваемъ душевенъ погледъ и вижте какъ тази гнян отъ паразити въ човѣческо подобие е деморализирала най-добритъ ви герои, какъ тя застрашава да заграби въ своитъ пълкени мрежи най-добритъ ви войници, какъ тя застрашава да пороби всичкитъ ви работници за свое благо и най-сетне какъ тя е банкрутирала почти всичкитъ ви търговци неевреи и е станала господаръ на всичката всемирна търговия. При това прибавете и пълкенитъ мрежи, които се готвятъ за въ бѣдеще. Погледнете още и на милиардитъ на кѣщата Ротшилдъ, на милиардитъ на всевъзможнитъ еврейски явни и тайни альянси — това е намекъ за масовостта — и други подобни подземни вертепи, които изобилствуватъ по всичкитъ страни на земното пространство, като ужасяващи подземни лагери. За всичко това не е нужна никаква философия, нито пъкъ Соломоновски мъдрости. Направете едно изчисление на сложнитъ лихви на тѣзи огромни милиарди само за 50 години и ще видите като какво нѣщо ще дочакате следъ половинъ вѣкъ — значи, на 1944 г. „И като видите всичко това, като видите каква грозна опасностъ угрозява народа ви отъ това мизерно племе, не ви съветвамъ да повлигнете мечъ си и поискате изтрѣблението му, но ви съветвамъ, отнемете отъ това племе всѣко политическо и гражданско право и му оставете една милосърдна възможностъ на едно хамакско съществуване. Напримѣръ, еврейнътъ да нѣма право: 1) да изповѣдва демонска вѣра, която има за целъ да основава царство въ царство и учи да се шарлатанствува, да се кова и измамва, убива и пр.; 2) да взема участие въ каквито и да било народни, граждански и политически борби; 3) да взема предприятия отъ общественъ характеръ, а най-вече какъви подряди въ войската, така сѣщо да не се приема въ никаква военна или каквато и да било държавна служба, нито пъкъ въ висшитъ учебни заведения, и 4) да не упражнява никаква професия, която има връзка съ молнитъ дондечи висулки — туй е то вашата свята длъжностъ, която ви налага вашата татковина, това и сторете, ако искате да изгълните дълга си къмъ нея и потомнитъ ви да ви благославятъ и напишатъ въ бѣдещата история вашитъ имена съ златни букви“ и т. н.

Нѣщо повече, г-да. Разбирайки същността на въпроса, той една година по-късно въ своя вестникъ „Народна свобода“, вестникъ политически и антисемитски, предлага образуването на една антисемитска партия или по-право обявява я за образувана. Той се явява, така да се каже, като единъ предтеча на хитлеризма. И когато въ този моментъ ние тукъ внасяме единъ законопроектъ противъ еврейството,

този законопроектъ съвсемъ не може да се смѣта като подражание, защото, както ще видимъ, това, което искаме да направимъ съ този законопроектъ, то е било програмата на тази партия, то е било още преди да е съществувалъ хитлеризмътъ. Когато Хитлеръ е билъ още малко детенецъ, баща ми, българинъ, я предлага. Той е преценилъ и видѣлъ накъде отива свѣтътъ и каква опасностъ го грози.

Позволете ми да ви направя още нѣколко цитати отъ този вестникъ: (Чете)

„Въ политическия хоризонтъ на отечеството ни владѣе силна буря. Настоящитъ партизански борби въ България така сѣ развѣлнували и така зле сѣ разбъркали и настроили духоветъ на различнитъ фракции, што катастрофата за нещастното ни отечество е неминуема. Това го вижда всѣкой и нѣма нужда отъ доказателство. Има въпиюща нужда за едно радикално преобразование на българската държавна и финансова политика. За да се постигне всичко това, трѣбва да дойде една нова ера, която на съвършено естествена почва да тури начало на единъ новъ режимъ, който да изкорени всичко опетнено и опозорено. Българскиятъ народъ, ако иска да съществува като народъ самостоятеленъ, длъженъ е да се преобърне въ една канара, която да се противопостави на западното течение, което му докара настоящия политически развратъ, и да отвори не-примирима война съ онази еврейщина, която го докара въ това плачевно положение. За тази целъ се образува и антисемитската наша партия, целта и девизътъ на която е: постигане величието на България и истинското благоденствие на българския народъ. Въ политическо отношение антисемитизмътъ иска:

Непримирима борба противъ еврейщината въобще и ограничаване до максимумъ гражданскитъ и политически права на еврейската раса въ България — това, което едва сега искаме.

„Абсолютно затваряне границитъ на България за всѣка гнян отъ еврейска раса.

Прогласяване България въ кралство и обявяване страната ни въ пълна независимостъ.

Явна морална и материална борба за осъществяването на абсолютна Санъ-Стефанска велика България подъ скиптъра на краля Бориса Търновски православни“. Тогава не е билъ ковьстенъ нашиятъ царъ, Негово Величество Царъ Борисъ III.

Вѣчна непримиримостъ съ азиатщината, която е неканенъ гостъ въ Европа и която ни е изтезавала подъ ягото си цѣли петъ вѣка и продължава да ни изтезва. Смъртъ на тирана, да си върви, отгдето е дошелъ.

Политическата, икономическата и въобще борбата на антисемитизма е и ще бѣде борба честна и съвършено откровена.

Абсолютно подобрене на българската индустрия и повдигане въобще промишлеността на страната, като се даде неограничено предпочитане на народното работничество и мѣстнитъ произведения при всичкитъ обществени и държавни трѣбвания.

Когато говори за военното изкуство, казва, че еврейчътъ не може да бѣде приетъ и не трѣбва да бѣде приетъ въ нашата войска.

По-нататкъ казва: (Продължава да чете)

„Държавата да се грижи за процътяването на народната ни индустрия, търговия, земедѣлие и въобще за всичката промишленостъ, като отвори всевъзможни работилници и пр. заведения“ и т. н.

„Който иска да бѣде партизанинъ на антисемитизма, длъженъ е да се предпазва по възможности отъ всѣкакво вземане и даване съ еврейщината. Не купувай отъ еврейна“ и т. н.

Г-да! Виждате, че това, което днесъ става въ България, не е нѣщо ново, не е подражание — ще подчертая още веднѣжъ — а е нѣщо, което е необходимо, нѣщо, което се е наложило отъ живота. Безспорно, че и външнитъ политически условия оказватъ своето влияние. Безспорно е, че ако международнитъ политически условия не бѣха се промѣнили, единъ малкъкъ народъ, какъвто е българскиятъ, не би могълъ да се противопостави срещу огромната сила, какъто представлява международното еврейство, защото международното еврейство не е само единъ народъ отъ 17-18 или 19 милиона души, както искатъ да кажатъ евреитъ споредъ тѣхнитъ статистики, но задъ този народъ е и силата на английската империя, задъ него бѣше и силата на редъ други империи и държави. Ако ние българитъ бихме искали да се очистимъ отъ това зло, което ни души, ние не бихме могли да го направимъ по-рано. Дойлоха сега благоприятни условия, когато ще можемъ свободно да пристѣпимъ къмъ очистване на нашата нива.

Въ Германия, г-да, въпросът за еврейството се слага на расистка почва, вън от стопанските и политическите основания. Тукъ между насъ се говори, че нѣмало никакви основания ние българитѣ да преследваме еврейтѣ въ расово отношение, тъй като нашата раса не била абсолютно никакъ застрашена отъ смѣшване съ еврейската. Г-да! Това е вѣрно. И ако досега нашата раса се е запазила, вината не е толкова у насъ, българитѣ, колкото у самитѣ евреи, защото тѣ сѣ най-големитѣ расисти, особено у насъ, въ България, където еврейскиятъ духъ е най-силно запазенъ. Еврейтѣ винаги сѣ правили всичко възможно, за да отстранятъ всѣка възможностъ за съюзъ между българинъ и еврейка или между еврейнъ и българка. Ние си спомняме за нѣкогашната Линда и т. н.

Но дойдоха други времена. Вънъ отъ това, г-да, докато нашиятъ народъ — за народнитѣ маси ми е думата — отбѣгва да се сродява съ еврей, не така е съ тъй наречения нашъ хайлайфъ. Много отъ нашитѣ най-видни представители на хайлайфа сѣ въ роднински връзки съ евреи. Мисля, че не е нужно да споменавамъ имена.

Нѣкои народни представители: Кажете, кажете!

Крумъ Митакوفъ: Но все пакъ мога да кажа нѣкои. Мога да спомена, напримеръ, г-жа Лидия Шишманова. Вие знаете сжщо, че и другъ единъ виденъ нашъ държавникъ и общественикъ....

Никола Захариевъ: Хайде, остави!

Крумъ Митакوفъ:.... Бѣше свързанъ съ еврейството — имаше жена еврейка, и т. н. Както нѣкога презъ време на царуването на Иванъ Александъръ еврейството се стараше да се вмѣкне въ царскитѣ дворци и между българското боярство, така и днесъ това еврейство се стреми да се вмѣкне въ първитѣ наши фамилии. Все пакъ трѣбва да призная предъ васъ, че за насъ такава опасностъ отъ смѣшване между българската и еврейската раси не съществува сега засега поне, па не вѣрвамъ да съществува и за въ бъдеще, тъй като разбиранята на българския народъ въ това отношение сѣ малко по-особени. Ние даже често пѣти търсимъ нѣкому рода и не искаме да го признаемъ за българинъ, само защото е ималъ нѣкаква кръвна връзка съ чужда народностъ, а камоли да прибѣгваме до сродяване съ еврей. Това е общо наше разбиране, на народа ни.

Г-да! Повдигна се тукъ въпросътъ, че законътъ противъ еврейтѣ билъ неконституционенъ

Тодоръ Поляковъ: Въ Българсия само този законъ е противоконституционенъ! Нѣма други!

Крумъ Митакوفъ: Г-да! (Чете) „Съгласно чл. 6 отъ конституцията, българскиятъ царъ носи титлата Негово Величество Царъ на българитѣ, а престолонаследникътъ титлата Царско Височество“. Тоя текстъ е новъ, отъ 11 юлий 1911 г. По-раншиятъ текстъ гласи: Българскиятъ князь и престолонаследникътъ му носятъ титлата Царско Височество.“

Тоя новъ текстъ подчертава и подсилва националния характеръ на българското царство. Четиридесетъ и четири години следъ подписването на Берлинския договоръ, който подъ давление на лордъ Биконсфилтъ разедини държавно българския народъ и нанесе тежъкъ ударъ на българското национално единство, българската държава, обявявайки своята независимостъ и отхвърляйки съответнитѣ постановления на тоя договоръ, въ избликъ на националенъ възторгъ се прогласи отъ българско княжество, въ българско царство и провъзгласи своя държавенъ глава отъ князь на България за царъ на българитѣ, съ което тя демонстративно заяви, че не е териториална, а е българска национална държава, продължение на великото старо царство на българитѣ, и че българскиятъ престолъ не е новосъздаденъ следъ Берлинския договоръ, а е престолътъ на царъ Кубрата, на царъ Симеона, на царъ Самуила и на царъ Асена — престолътъ на старитѣ славни български царе, които сѣ носили титлата „царъ на българитѣ“, титла, която е напомняла, че българското царство е национално българско царство, царство на българитѣ, а не на царетѣ или на династиятѣ, които сѣ царували, че българскиятъ царъ сѣ български национални вождове презъ своето царуване и че като такива иматъ върховната задача да обединятъ подъ българския царски скиптеръ всичко българско, за да го впрегнатъ въдушевено да работи за българското национално величие.

Българскиятъ царъ, бидейки изобщо царъ на българитѣ, е царъ на всички българи, безъ разлика, където и да сѣ, и при това само на българитѣ.

Логически отъ това следва:

Първо, че не българитѣ, добри български поданици, законно не могатъ да искатъ отъ него, както и отъ цялата върховна управа на българското царство, на което той е глава и върховенъ представител, никаква протекция, никакви правдини, които биха накарнали въ нѣщо българското национално благо или българскитѣ национални интереси, а въ противовесъ — всички българи, където и да сѣ, каквото, поради обстоятелствата, поданство да иматъ, могатъ, иматъ право да искатъ както неговата царска протекция, така и тая на българското царство, предъ което, като царство на българитѣ, иматъ законнитѣ права и задължения на българи“.

Г-да! Отъ това, което ви прочетохъ, явствува, че нашата държава не може да се уподоби на една южноамериканска държава, която е една териториална държава, въ този смисълъ, че тамъ всички поданици, населението на тази държава, съставляватъ държавата и тя е създадена за благото на това население. Естествено, който е поданикъ на една южноамериканска държава, независимо отъ неговата националностъ, има всички права на такъвъ поданикъ и гражданинъ. Тази държава не е държава на национална почва. Нея я интересува населението такова, каквото е. У насъ е обратното. Ние създадохме нашата държава не като една териториална държава, а като една държава на българския народъ, на българската нация и, следователно, като национална държава, българитѣ въ нея иматъ преимущество предъ всички други националности. Това се отнася, много естествено, и за еврейската националностъ. Еврейтѣ не могатъ да претендиратъ и нѣматъ основание да претендиратъ да бждатъ третираны на равни начала съ насъ българитѣ

Еврейтѣ държатъ и на чл. 60 отъ конституцията, споредъ който всички граждани, живущи въ царството, се ползватъ отъ граждански правдини спроти законитѣ. Добре, г-да, но право на държавата е да опредѣли кои сѣ нейнитѣ граждани. Въ нашата конституция е опредѣлено кои могатъ да бждатъ български поданици. Сжщо така тамъ е установено и по принципъ кои могатъ да бждатъ български граждани. Много естествено е въ една национална държава, каквато е българската, че българинътъ, преди всичко, ще бжде гражданинъ въ тая държава. И, следователно, еврейтѣ, които сѣ български поданици, не могатъ да претендиратъ да иматъ сжщитѣ права, каквито иматъ българитѣ. Еврейниятъ може да бжде български поданикъ, но отъ това не следва, че има правото да бжде български гражданинъ. Право на държавата е да опредѣли кои могатъ да носятъ качеството на български гражданинъ, а заедно съ това — правата и задълженията, свързани съ него.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Митаковъ! Имате още петъ минути.

Крумъ Митаковъ: Еврейтѣ по своята религия, известно е, че се стремятъ къмъ едно овладяване на свѣта. Еврейтѣ по своята религия, и по талмуда, и по библията се смѣтатъ за богоизбрани. Еврейтѣ смѣтатъ, че ще дойде день, когато тѣ ще бждатъ господари на свѣта, макаръ че днесъ сѣ изгнаници по всички краища на божията земя. Въ това отношение тѣ сѣ изработили начини и маниери, подертани въ така наречениятѣ „Протоколи на синайскитѣ мъдрци“, по които начини тѣ могатъ да постигнатъ тая своя заветна мечта. Не бихъ искалъ да ви цитирамъ тѣзи „Протоколи“, но смисълътъ имъ е, че еврейството ще трѣбва да се стреми да спечели въ всѣка една държава първенцитѣ на тая държава, да разрушава навсѣкжде морално държавитѣ, за да може впоследствие да ги командува.

Г-да! Много естествено е, че еврейтѣ, които сѣ прѣснати по цѣлия свѣтъ като чужденци и които, по тѣхни разбирания, смѣтатъ, че когато и да е ще могатъ да установятъ своята свѣтловна империя, като овладѣятъ голѣмитѣ свѣтловни богатства, не могатъ да бждатъ благосклонни къмъ националното самосъзнание на отдѣлнитѣ народи. Еврейниятъ, който отъ вѣкове се стреми да овладѣе богатствата, който е натрупалъ, и който желае чрезъ тѣзи богатства да се наложи въ свѣта, знае много добре, че границитѣ на държавитѣ, че династиятѣ, че националното съзнание представляватъ прѣчка за неговитѣ домогвания. Ето защо еврейниятъ винаги се е стремилъ да унищожи границитѣ между държавитѣ, винаги се е стремилъ да убие, първо, националното съзнание въ отдѣлнитѣ народи и, второ, да убие между народитѣ чувството на неприязнь къмъ неговата раса, за да може да проникне навсѣкжде и да се установи като мѣстенъ факторъ. За тая целъ еврейството прибѣгва до една тайна организация, до една организация, за която въ послѣдно време

твърде много се говори — до така наречената организация на масонството.

Какво е направило, г-да, масонството у нас? Аз бих искал да ви занима с маса документи за това, обаче съжалявам, че времето напредна твърде много и не ще мога да го направя.

Председателстващ Димитър Пешев: Времето Ви изтече, г-н Митакوف.

Крум Митакوف: Свършвам.

Г-да! Понеже материалът е много огромен и не мога да го изнеса изцяло предъ вас, още повече, че времето ми изтече, ще се спра върху самия законопроект само с няколко думи.

Председателстващ Димитър Пешев: Г-н Митакوف! Давам Ви още само пет минути, за да приключите речта си. Повече няма да продължавам времето Ви.

Крум Митакوف: Добре, добре, г-не председателю.

Евреитъ у нас се плашатъ отъ това, че законопроектътъ билъ много тежъкъ за тѣхъ. Нека да видимъ какво казва самиятъ законопроектъ. Напримѣръ, въ чл. 17 се казва: „Лицата отъ еврейски произходъ не могатъ: а) да бъдатъ приемани за български поданици“. — Г-да, народни представители! Това не е нищо ново. Известно е, че отъ една-две години насамъ евреитъ въобще не се приематъ за български поданици. Така че това не е тежестъ за тѣхъ. — б) да бъдатъ избиратели и избираеми“. — Кажете, колко между васъ тукъ, народнитѣ представители, сте евреи? — Нито единъ. — „в) да заематъ държавни, общински или други служби“. — И това запрещение няма никакво значение, защото малцина евреи у насъ сѣ на държавна служба. — „г) да служатъ въ войската“. Та, г-да, нашитѣ евреи винаги сѣ се стремили да вършатъ тъкмо обратното на това, което сега заявяватъ. Тѣ винаги сѣ се стремили да отбѣгватъ отъ войската и много пѣти сѣ давали рушвети само и само да не служатъ въ войската. — „е) да встъпватъ въ бракъ или въ извънбрачно съжителство съ лица отъ български произходъ“. — Че евреитъ и досега сѣ отбѣгвали да встъпватъ въ такъвъ бракъ. — „ж) да държатъ за домашна прислуга лица отъ български произходъ“. — Това е единственото най-тежко за евреитъ положение — нѣма да могатъ да взиматъ вече слугини отъ български произходъ.

Що се отнася до другитѣ „тежки“ положения, до процентното участие на евреитъ въ разнитѣ професии, г-да, въ законопроекта нищо особено тежко нѣма за нашитѣ евреи, защото чл. 21, алинея втора, на законопроекта предвижда, че не веднага, а постепенно ще бѣде приложенъ този процентъ.

Отъ какво тогава се оплакватъ евреитъ? Вѣрно е, че има мнозина евреи — и тѣ това го особено натѣгватъ — които сѣ заслужили, били сѣ презъ време на войната заедно съ насъ, българитѣ. Азъ не отказвамъ това. Има много добри евреи, отдѣлно взети, като човѣци. Действително мнозина отъ тѣхъ се биха заедно съ насъ презъ време на войната. Азъ самъ дори сѣмъ билъ свидетелъ на случаи, когато евреи показваха известна храбростъ. И въ това отношение тия евреи сѣ прави. И азъ смѣтамъ, че въ комисията ще се направятъ нѣкои облекчения за тия евреи, които сѣ заслужили къмъ нашата държава. Напримѣръ, ние имаме две еврейски семейства, които сѣ потомци на опълченци, на евреи опълченци. Имаме и много евреи, които сѣ получили кръстъ за храбростъ. На тѣхъ, естествено, ще се направятъ известни облекчения — азъ поне смѣтамъ, че народното представителство не ще откаже да имъ се дадатъ известни привилегии въ това отношение.

Г-да! Съжалявамъ, че не ми е възможно, поради претрупаностъ на материала и поради това, че се чувствавамъ малко неразположенъ, да изнеса предъ васъ и единъ другъ много голѣмъ въпросъ, свързанъ съ масонството и съ тѣхната конспирация за овладяването на свѣта. Смѣтамъ, обаче, че ще имамъ възможностъ при другъ случай да направя това.

Трѣбва, обаче, да помена предъ васъ, и нека това се вземе въ внимание и се запомни, че масонството у насъ, както и въ цѣлия свѣтъ, има голѣми грѣхове. Масонството е виновно за голѣма частъ отъ националнитѣ нещастия, които ни сполетѣха. Ако бихъ ималъ възможностъ да прочета предъ васъ редицата документи, съ които разполагамъ, азъ ще имамъ удоволствието да констатирамъ, че вие ще ме подкрепите, че вие ще се съгласите съ мене, обаче времето ми изтече и азъ, за голѣмо съжаление, не ще мога да направя това.

Завършвайки, азъ считамъ за мой дългъ да изкажа своето задоволство къмъ г-на министра на вътрешнитѣ работи, който има инициативата да внесе настоящия законопроектъ, който сѣмъ убеденъ, че вие, г-да народни представители, ще гласувате. Законопроектътъ, който г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи ни предлага, е една голѣма заслуга за него. Ще дойде день, когато тази негова заслуга ще се признае. Сега, може би, не всички съзнаватъ голѣмото дѣло, което той прави съ внасянето на този законопроектъ, но скоро ще дойде день, когато това негово дѣло ще бѣде признато отъ всички ни, не само отъ насъ, които подкрепяме законопроекта, но и отъ тѣзи между васъ, които сѣ противъ него.

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Свършете, г-н Митакوف!

Крум Митакوف: Свършвамъ. — Азъ бихъ желалъ въ комисията законопроектътъ да бѣде допълненъ, да бѣде засиленъ, защото, така, както е внесенъ сега, споредъ моитѣ разбирания, той е твърде слабъ, за да може да изпълни задачата, за която е предназначенъ.

Азъ ще кажа, че законопроектътъ е особено слабъ по отношение на масонството. Би трѣбвало да се предвиди въ законопроекта, всички масони да се деклариратъ, за да ги познаваме, да ги знаемъ. (Смѣхъ)

Никола Захариевъ: Да се маркиратъ.

Крум Митакوف: Би трѣбвало всѣки масонъ да се декларира, за да знаемъ, кой въ своята битностъ е билъ такъвъ и като имаме предвидъ дейността на масонската организация и неговата дейностъ вътре въ тая организация, да му отредимъ обществено мѣсто и положение. Тѣзи отъ масонитѣ, които не биха се декларирали, ние ще знаемъ, че продължаватъ да върватъ по пѣтъ вреденъ за държавата и ще можемъ, следователно, да ги третираме като врагове на държавата. Тѣзи, които се деклариратъ, ние ще можемъ да ги третираме като такива, които повече или по-малко сѣ се разкажали за своята дейностъ и сѣ се коригирали, особено онѣзи, които своевременно сѣ се отказали отъ масонството и сѣ заработили противъ него, въ смисълъ, да разкриятъ неговитѣ тайности, за да спасятъ български народъ и да бѣдатъ полезни на отечеството. (Ржкоплѣскания)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Петко Стайновъ.

Петко Стайновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! По законопроекта, който е предложенъ на нашето внимание тукъ, се изказаха мнозина отъ нашитѣ колеги, като нѣкои отъ тѣхъ вложили толкова много страсть и толкова много пламъкъ, че дори надхвърлиха въ известни отношения целитѣ на г-на министра и минаха дори въ обвинения. Азъ смѣтамъ, че е необходимо да се внесе малко повече спокойствие и хладнокрѣвие при обсъждането на законопроекта, за да може да се стигне до едно разрешение, каквото моментътъ налага.

Като членъ на опозицията, азъ искамъ да изкажа моето убеждение по въпроса по свѣсть и по убеждение, макаръ да сѣмъ убеденъ още отсега, че нѣма да получа ржкоплѣскания нито отъ тукъ (Сочи влѣсно), нито отъ тукъ (Сочи влѣво. Смѣхъ)

Д-ръ Иванъ Йотовъ, Стефанъ Радионовъ и други: Не се знае! (Ржкоплѣскания)

Петко Стайновъ: Г-да! Азъ сѣмъ единъ отъ тия, които сѣщо като васъ считатъ, че България трѣбва да принадлежи преди всичко на българитѣ, че е необходимо повече да се подчертае и да се засили влиянието на българския елементъ и въ управлението, и въ общественитѣ, и въ културния, и въ стопанския животъ. Азъ сѣмъ единъ отъ тия, които мислятъ, че една здрава държава трѣбва преди всичко да се опира на една сплотена и здраво обособена национална общностъ. Наша върховна задача, г-да, е да засилимъ българския елементъ и да го направимъ още по-годеенъ, за да може да се наложи въ всички направления на държавния животъ. По този въпросъ, считамъ, че споръ между насъ не е имало и нѣма. Въпросътъ е сега да видимъ така поставеното начало какво осмъщение е получило въ законопроекта на г-на министра на вътрешнитѣ работи и какви начини на действие ни предлага тоя законопроектъ. Както вече се изтъкна, въ този законопроектъ се предлагатъ за уреждане следнитѣ материи.

Дѣлъ I. — За тайнитѣ и международни организации.

Доколкото разбрах и отъ преждеговорившиѣ, тукъ се касае за франкмасонскитѣ организации.

Дѣлъ II се занимава съ лицата отъ еврейски произходъ. Доколкото разбрахъ отъ нѣкои отъ преждеговорившиѣ, тѣ намиратъ, че мѣрките, които г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи предлага, не сѣ достатъчни, че трѣбва да се отиде много по-нататъкъ, че трѣбва да се отиде къмъ конфискация, къмъ изгонване отъ България, къмъ прашане въ Палестина и пр.

Обаче на мене ми направи впечатление, че по дѣлъ III на тоя законопроектъ, който засѣга материята за противонационални и съмнителни прояви, никой отъ преждеговорившиѣ не каза нищо. Г-да! Не допускамъ, че преждеговорившиѣ искатъ по този начинъ, задъ шумни и блѣскиви тиради срещу масонитѣ и срещу евреитѣ, да минатъ контрабанда и нѣкои постановления срещу българи, които се обвиняватъ въ противонационални и противодържавни прояви. Азъ по-скоро вѣрвамъ, че това се дължи на неотдаване съответно значение на този дѣлъ трети и затуй никой нищо не спомена за него. Ето защо, за да възстанови равновесието, азъ ще почна да говоря най-напредъ за третия, забравения дѣлъ, и следъ това ще мина къмъ другитѣ дѣлове.

Какво гласи този дѣлъ и главно членове 29 и 30 отъ този законопроектъ? Този дѣлъ и тѣзи членове 29 и 30 предвиждатъ затворъ за всѣко лице, всѣка организация, които „увреждатъ съ своитѣ действия името и достоинството на държавата или нацията, или вършатъ противодържавна или противонационална пропаганда, или накрѣпватъ националното чувство на българина.“ Когато се постави този дѣлъ трети въ връзка съ членове I и 22 отъ закона за защита на държавата, повдига се въпросътъ: необходими ли сѣ тѣзи нови наказания за действия срещу държавата и за противонационална пропаганда?

Г-да! Ако прочетете членове 29 и 30, ще видите, че съставътъ на тѣзи престѣпни деяния, които ще бждатъ наказуеми съ затворъ, не е много ясенъ. Какви именно престѣпни деяния ще се наказватъ, когато съставътъ за наказание е казанъ много общо: „противодържавна пропаганда“, „противодържавни деяния“? Г-да! При една таква формула: „противодържавни деяния, увреждащи българската нация“, вие поставяте въ затруднение министъра — собствено не министъра, а съдията — да може да накаже единъ, който е уличенъ въ тия деяния, защото съставътъ на престѣпното деяние не е ясенъ. По този начинъ може да се отиде много далечъ. И ние, които на 1923 г. гласувахме закона за защита на държавата, голѣмия въпросъ, който си поставихме тогава при онова положение, при ония условия, бѣше да намѣримъ единъ ясенъ престѣпенъ съставъ, който да не оставя на усмотрението на съдията да наказва субективно, когото той иска. При единъ краенъ законъ, ако щете, законъ на политическо гонение, каквѣто бѣше законътъ за защита на държавата, Парламентътъ извънредно много дръжеше да има единъ ясенъ, категориченъ съставъ на престѣплението. Прочетете членове I и 20 отъ закона за защита на държавата въ втората му редакция отъ 1923 г., и вие ще се убедите въ това. Тукъ тая яснота не е налице.

Г-да! Ако искаме да пазимъ името и достоинството на държавата, ако искаме да пазимъ държавата отъ злова пропаганда и отъ противодържавни деяния, азъ считамъ, че ние имаме достатъчно други закони, които предостатъчно даватъ власт и възможност и на съдията, и на администрацията, и на полицията да действуватъ и да наложатъ санкции срещу ония, които действително увреждатъ интереситѣ на българския народъ, българската държава и българската нация. Най-първо имаме наказателния законъ. Когато внимателно прочетемъ наказателния законъ, ще видимъ не единъ, а десетки текстове, които даватъ оржие въ ръцетѣ на властта, на прокуроритѣ да налагатъ наказания за такива деяния. Ами законътъ за защита на държавата отъ 1923 г. нима не е достатъченъ за борба срещу тѣзи противодържавни прояви? И тукъ е казано сѣщо така: „противодържавни“. Нима законътъ за защита на безопасността на държавата отъ 1934 г. не е достатъченъ? Нима законътъ за ограничение на престѣплението противъ личната и обществена безопасностъ отъ 21 априлъ 1933 г. не е сѣщо така достатъченъ да даде едно оржие на министъра и на прокуроритѣ да действуватъ срещу ония, които увреждатъ държавата въ това отношение? А законътъ за разтуряне на политическитѣ партии отъ 1934 и 1935 г.? Ето единъ законъ, който дава много голѣма власт, неkontrolирана отъ никакъвъ съдъ, да се действува срещу подобни политически деяния. Г-да! Най-после ние гласувахме закона за гражданската мобилизация. Вие си спомнете глава VI, членове 31 и 32, ако се не лъжа, тѣ даватъ извънредно голѣма власт на правител-

ството да постановява извънредни мѣрки за упазване на народа, на нацията отъ материално и морално увреждане, противъ зловерната пропаганда. Нима тѣзи два члена не сѣ достатъчно оржие за правителството и за прокуроритѣ да действуватъ въ тази страна? Най-после, ние имаме наредбата-законъ за държавния контролъ върху дружествата и сдруженията отъ м априлъ 1938 г., който предвижда строги наказания за подобни организации и главно за отдѣлни лица, които членуватъ въ организации, неодобренитѣ отъ министъра или пѣкъ разтурени. Чл. 21 отъ тоя законъ дава извънредно голѣма власт и на министъра и на прокуроритѣ да действуватъ при всички подобни случаи, които се предвиждатъ и сега въ дѣлъ III на предлагания законопроектъ.

Азъ имамъ впечатлението, г-да, че съ текста на дѣлъ III се стига всѣщностъ до едно второ преработено издание на закона за защита на държавата. Въ този моментъ, когато се прави апелъ къмъ всички български синове да сплотятъ усилията си около Царъ и отечество, когато и отъ най-дѣвитѣ срѣди днесъ сѣ отзивчивостъ се отговаря на тия позиви за сплотяване, защото всички чувствуватъ, че отечеството е въ затруднено положение, азъ мисля, г-да, че е неоправдано да се връщаме къмъ ония закони, които раздѣлиха българския народъ и които имаха главно политическа целъ.

Всички тия закони, г-да, дори законътъ за защита на държавата, наказвахъ ясно установени престѣпни състави, и прокуроритѣ и съдитѣ си давахъ ясна смѣтка, когото могатъ да наказатъ и когото не. Съ тѣзи неясни състави въ предлагания законопроектъ — зловерна пропаганда противъ държавата, противъ нацията — вие, г-да, може би да стигнете неусѣтно дотамъ, че да се наказватъ по този дѣлъ III, членове 29 и 30, всѣкакви критики, които биха били отправени срещу държавата, срещу разни нейни учреждения. Както днесъ се отождествява много често държавата съ правителството, може много лесно да изпадне въ увлѣчение и по този дѣлъ, да се наказватъ всички ония, които утре се осмѣлятъ да критикуватъ правителството.

Азъ съмъ убеденъ, и имамъ основание да вѣрвамъ, че днешното правителство нѣма да се поддаде на такива именно увлѣчения или на такива преследвания по членове 29 и 30. Но кой ще гарантира, че утре друго едно правителство нѣма да си послужи съ тия членове 29 и 30 на този новъ законъ за защита на държавата, за да подгони не само всички, които критикуватъ, но и всички васъ, г-да, отъ Парламента и цѣлия Парламентъ, който би се осмѣлилъ да изказва мнение, което правителството би считало за неудобно? Азъ знамъ, че г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи е добъръ юристъ; той много добре знае отъ углавното право какво значатъ неясни състави на едно престѣпно деяние, и той ще ме разбере.

Сѣщото нѣщо, г-да, трѣбва да кажа и за разнитѣ тайни и международни организации, които сѣ предметъ на чл. I отъ този законопроектъ. Азъ мисля, че и за тѣхъ, както и за ония, които сѣ изброени въ дѣлъ III, досегашнитѣ закони, които споменахъ, сѣ достатъчни, особено наказателниятъ законъ, законътъ за държавния надзоръ върху дружествата и законътъ за гражданската мобилизация, отъ дѣлъ VI.

Другъ е въпросътъ, г-да, ако считате, че има нѣкакви дружества и сдружения, които не биха могли да бждатъ обхванати отъ постановленията на досегашнитѣ закони, та трѣбва единъ новъ законъ да ги обхване и да наложатъ санкции и за тѣхъ. Но азъ такива сдружения, които да не могатъ да бждатъ обхванати, особено съ чл. 21 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ на сдруженията, който дава право на министъра на вътрешнитѣ работи да преследва и на съдилищата да наказватъ съ заговоръ всѣки, който е членъ на неодоброено дружество или действува отъ името на разтурено дружество, не познавамъ. Азъ считамъ, че нѣма организационни инициативи, които да не могатъ да бждатъ наказуеми по сегашнитѣ закони.

Ангелъ Сивиновъ: Тия закони визиратъ явнитѣ сдружения, а тукъ се говори за тайни сдружения.

Петко Стайновъ: Нѣкои споменаха тукъ за франкмасонитѣ, за ложитѣ, за франкмасонскитѣ организации. И азъ идвамъ на тѣхъ. Кое прѣчеше, питамъ се азъ, на г-нъ министъра на вътрешнитѣ работи, който има дискреционна власт по силата на закона за държавния надзоръ върху сдруженията отъ 1938 г., който му дава право да разтурва тия организации и главно да ги презарегистрира или да не одобрява тѣхнитѣ уставы, да ги разтури и да преследва тѣхнитѣ членове, ако установи, че въпрѣки тѣхното разтуряне, тѣ се събиратъ въ тѣхнитѣ тайни мѣста и ложы и развиватъ нѣкаква дейност или пропаганда? Г-да! Пи-

тамъ се: защо е този шумъ около масонитѣ, около разтурянето на масонскиѣ ложи? Попитайте се и вие, г-да, защо е този шумъ?

Нѣкои подхвърлиха тукъ, че това било заповѣдано отъ вѣнъ. Това азъ не го вѣрвамъ, това азъ не мога да допустна, защото смѣтамъ, че сили, които уважаватъ себе си, никога нѣма да се намѣсятъ въ нашитѣ вътрешни работи и да наложатъ на българското правителство една или друга вътрешна мѣрка. Кое тогава налага това? Че българското правителство иска да се нагажда, че българското правителство иска да се угажда? Не, г-да. Азъ доста много уважавамъ тия министри, които сѫ тамъ, за да не допустна за единъ моментъ, че тѣ могатъ да проявятъ такава слабостъ, да искатъ да угаждатъ,...

Никола Захариевъ: Е, какъ да не рѣкоплѣскамъ сега? (Рѣкоплѣска)

Петко Стайновъ: ... безъ да държатъ смѣтка и да се ръководятъ отъ интереситѣ на българския народъ? Тогава защо?

Защото, помена се отъ единъ отъ преждеговорившитѣ, въ ложитѣ се ширѣло влиянието на западнитѣ демокрации, и тия хора — масонитѣ — имали симпатии къмъ западнитѣ демокрации. И това не го вѣрвамъ, г-да, защото ние сме, доколкото зная, неутрална държава и, следователно, по никой законъ, по никой текстъ не е забранено на българскитѣ граждани да иматъ добро мнение или симпатии за една или друга европейска държава, била тя и нѣкаква западна демокрация, толкова повече, че това твърдение, че всички масони били за западнитѣ демокрации, не е вѣрно, защото много отъ членоветѣ, които днесъ заематъ господствуващо положение, напимѣръ въ германо-българското дружество, сѫ довчерашни франкмасони и не мога да допустна, че тѣ сѫ били агенти същевременно на нѣкаква западна демокрация.

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Кажете кой?

Петко Стайновъ: У мене тогава, г-да, остава впечатлението, че това е една мода, или по-скоро едно наивно подражание — прося извинение за думата — или пѣкъ желанието въ нѣкои срѣди у насъ да раздухвватъ опасността и борбата срещу франкмасонството, за да се отвлѣча вниманието на общественото мнение отъ по-горчивитѣ и по-парливитѣ въпроси.

Г-да! Азъ искамъ да погледна на франкмасонството свободно отъ предразсѣдки, свободно и отъ всѣкакви връзки съ франкмасонитѣ. Азъ считамъ, г-да, че тая борба срещу франкмасонството у насъ не си заслужава барута. То не е сериозна работа у насъ, не е било, споредъ мене, и никога нѣма да бѣде сериозна работа. Само таинствеността, която се създава около него, само мистика и мистификацията, която се гради отъ слуховетѣ около него, е послужила да се даде значение и да се припише роля на едни организации, които иматъ идейна пустота, организационна нишета, държавстворна импотентностъ, смѣшни церемонии. Туй е моето схващане за франкмасонството.

Г-да! Азъ не мога, обаче, въ никой случай да нарека масонитѣ предатели, както нѣкои се опитаха да ги нарекатъ тукъ, или да обвиня — както тукъ се каза — българскитѣ франкмасони, че били слуги на югославския кралъ Александъръ. Г-да! Нима професоръ Никола Милевъ, генералъ Протогеровъ, нима Георги Баждаровъ, нима Йорданъ Ёурковъ, нима Димитър Михайловъ, председател на Македонския националенъ комитетъ, нима Георги Кондовъ, председател на Македонския националенъ комитетъ, нима всички тия хора, които се бориха за свободата на Македония, бѣха предатели и бѣха слуги на сръбския кралъ Александъръ I? Туй азъ не го вѣрвамъ. Туй не може да бѣде вѣрно. Тѣзи хора, които всички познаваме, бѣха ралетели за македонското освободително движение. Азъ искамъ да вѣрвамъ, че съ франкмасонството тѣ искаха по-скоро да си послужатъ, за да могатъ да действуватъ за свободата на тѣхнитѣ сънародници-македонци. (Оживление)

Стефанъ Радионовъ: Това е вѣрно.

Петко Стайновъ: Г-да! Да бѣдемъ справедливи. Дветѣ катастрофи, които сполетѣха българската нация, не дойдохъ отъ франкмасонитѣ. Преди да вземемъ мѣрки, за да не се уврежда държавата ни отъ франкмасони или отъ евреи, трѣбва да вземемъ мѣрки срещу причинитѣ и причинитѣ на подобни катастрофи, които, ако не вземемъ мѣрки, могатъ пакъ да ни сполетятъ. Дветѣ катастрофи, г-да, не дойдохъ отъ франкмасонитѣ. Дветѣ катастрофи дойдохъ отъ това, че българъ и български управници не се вслушаха въ здравия инстинктъ на българския народъ, не се опрѣха здраво на народа, а се оста-

виха да бѣдватъ вѣвлѣчени въ необмислени войни отъ разни авантюристи. Да вземемъ мѣрки най-напредъ срещу подобни увлѣчения, да подготвимъ народа си да има високъ духъ, за да може да понесе всичкитѣ примамки на чужди и наши орѣдия, които искатъ да ни вѣвлѣкатъ въ авантюри. Ето кое сѣщо така трѣбва да бѣде предметъ на единъ законъ за защита на българската нация.

Да минемъ сега, г-да, къмъ дѣлъ втори на законопроекта. Съ дѣлъ втори на законопроекта се създаватъ много ограничения за българскитѣ поданици отъ еврейски произходъ. Тукъ се поставятъ два въпроса: първиятъ — тѣзи ограничения по тоя законопроектъ сѫ ли съобразни съ конституцията, и вториятъ — тия постановления сѫ ли въ интересъ на българския народъ и дали отговарятъ на духа, на историята и на традицията на българския народъ. Азъ ще се спра сега на тия два въпроса.

По първия въпросъ. Азъ считамъ, че законопроектътъ, който ни се предлага тукъ, е противенъ на нашата конституция, специално на чл. 57. Чл. 57 отъ конституцията постановява, че всички български поданици сѫ равни предъ закона. Равенството предъ закона е едно отъ основнитѣ положения на нашето конституционно и държавно право.

Нѣкой народенъ представител: По права и задължения.

Петко Стайновъ: Чл. 57, въ втората си алинея, прави едно приложение на тоя основенъ принципъ на българското конституционно законодателство, като постановява, че раздѣление на съсловия въ България не се допушта. Като се държи смѣтка, кога е гласуванъ чл. 57 — преди 63 години — че тоя членъ се е гласувалъ безъ разисквания, така както е билъ предложенъ отъ руситѣ, и че ония, които сѫ го предложили, сѫ били руски напредничави елементи, начело съ Лукияновъ, можемъ да възприемемъ, че понятието „съсловие“, въ схващането на рускитѣ напредничави елементи въ онова време и на нашия търновски учредител, не означава категория хора по занятие, а категория отъ привилегировани или онеправдани граждани по рождение. Това дѣление по рождение, по произхождение, то е именно, което е забранено отъ конституцията, чл. 57.

Г-да! Пргъ този така ясно постановенъ конституционенъ принципъ за равенството на българскитѣ поданици предъ закона, това изключение на съсловия и на ограничение на основни права не може единъ обикновенъ законодатель, какъвто сме ние тукъ. Парламентътъ, да го възприеме и да прокара съ законъ неравенство, което да почива на разлика по произходъ, по рождение — чл. 15, буква „а“, отъ законопроекта, а, бихъ казалъ азъ, и по вѣра, по религия — чл. 15, буква „б“.

Нашата конституция въ своя либерализъмъ, г-да, отива още по-далечъ. Ако обърнете внимание, въ нея се говори само за български поданици и за български граждани, докато днешното германско държавно право, съ своитѣ най-основни текстове за сегашния режимъ, говори за германци, говори за германска народна общностъ. Вземете белгийската конституция, отъ която ние сме преписали много нѣщо въ нашата конституция. Въ нея се говори за „les belges“, за белгийцитѣ какви права иматъ. Дори французитѣ въ различнитѣ свои конституции говорятъ за правата, които французитѣ иматъ. Нашиятъ търновски учредител никѣде и никога не говори за българитѣ какви права иматъ, говори за българскитѣ поданици — чл. 55 отъ конституцията. А чл. 53 отъ конституцията установява кой е български поданикъ, безъ разлика. Това е всѣки, който е роденъ на българска територия и не е приелъ друго поданство.

Щомъ като въ конституцията се говори за равенство между българскитѣ поданици, г-да, всѣко нѣщо, което противоречи изрично на това постановление, ще бѣде противоконституционно.

Г-да! Има и други съображения, които ме каратъ да откажа да вдигна рѣка за законопроекта, така както е редактиранъ, съ тия ограничения, които той налага. Съ тоя законопроектъ, подъ предлогъ на защита на нацията, се туря начало за пръвъ пътъ въ нашето законодателство — чрезъ позоваване на едно неравенство по рождение — на антисемитизмъ, на расизмъ, и дори бихъ казалъ азъ, на религиозно неравенство, да не кажа и гонение. Туря се начало на отнемане на основни права възъ основа на единъ своего рода български расизмъ. Азъ смѣтамъ, че подобно нѣщо, г-да, е противно на нашата история, противно на нашето възраждане, противно на нашата култура, противно е и на духа, на достоинството на българския народъ, който е единъ толерантенъ и достоенъ народъ.

Законопроектът, като дѣли лицата, за да имъ отреди мѣсто въ България и да ограничи тѣхнитѣ основни права, въ чл. 15, буква „а“, застава на почвата, както казахъ, на единъ своего рода расизъмъ по рождение, по кръвъ. Азъ, г-да, не съмъ сторонникъ на расовитѣ теории, на расизма. Азъ не вѣрвамъ на всичкитѣ тия приказки за чистата раса. И не бихъ искалъ никога отъ една такава неустановена теория за расизма, за чистата раса, както и да бѣде тя представена тукъ, да тегля заключение за неравенство между поданицитѣ. Чистата раса, г-да, това е една мистика, това е и една мистификация. Кой би могълъ тукъ, па и между насъ, като държи смѣтка за историята на тѣзи земи, да се удари въ гърдитѣ и да каже: азъ съмъ отъ чиста раса? Това е тайната на вѣковетѣ, тайната на Ева. И не бихъ искалъ отъ насъ никой да играе ролята на единъ излъганъ и смѣшенъ Адамъ. (Оживление. Смѣхъ). (Велизаръ Багаровъ и нѣкои народни представители отъ лѣво ржкоплѣската)

Стефанъ Радиновъ: Ние сме отъ кръстоноснитѣ походи!

Петко Стайновъ: Сега да разгледаме другата страна на въпроса. Съобразно ли е съ интереситѣ на българския народъ едно законоположение, което по този начинъ, както е тукъ, отнема основни права на български поданици поради расови или религиозни причини? И най-после, ако действително трѣбва да се направи нѣщо, въ каква посока трѣбва да се направи то?

Г-да! Не съмъ азъ, който ще отрека, че не е имало еврейска опасностъ. Не съмъ азъ, който ще отрека, че въ нѣкои държави тая опасностъ отъ единъ еврейски ексклузивизъмъ е взела много голѣми размѣри. Така, напримѣръ, вѣрно е, че въ известни държави, въ голѣми градове като Виена и Берлинъ, най-голѣмитѣ вестници, като „Нойе фрайе пресе“, „Берлинер тагеблатъ“ и други се управляваха отъ евреи и даваха тонъ на германското и на австрийското обществено мнение. Вѣрно е, че най-голѣми агенции за новини, които освѣтляваха общественото мнение — напримѣръ, агенцията „Волфъ“, „Волфбюро“ въ Германия — бѣше създадена отъ евреи. Вѣрно е сѣщо така, че въ най-голѣми издателства, като, напримѣръ, издателството „Улшайнъ“ въ Германия, което издаваше милиони и милиони екземпляри и ги прѣскаше по свѣта, бѣше създадено отъ евреи. Вѣрно е, че въ нѣкои университети въ Германия и Австрия господствуваха евреи. Въ професорскитѣ тѣла на тия университети бѣха повече евреи, които съ своя ексклузивизъмъ мѣчно допускаха да проникне тамъ неевреинъ.

Вѣрно е, че въ нѣкои университетски клиники въ Виена, въ които господствуваха еврей-професори, мѣчно можеше да проникне асистентъ неевреинъ. Вѣрно е, г-да, че директорътъ на полицията на Германия доскоро бѣше евреинъ. Вѣрно е сѣщо така, че министри, военачалници, генерали, депутати, голѣми чиновници, артисти, журналисти, въ много голѣмъ брой, тамъ бѣха евреи. Това всичко е вѣрно. Следователно, въ тия държави и преди всичко въ Австрия и Германия имаше нужда отъ известно прочистване, за да се освободи общественитѣ и държавнитѣ животъ отъ тая еврейски ексклузивизъмъ. Това може би ни обяснява — ако не оправдава, поне обяснява — мѣрцитѣ противъ еврейтѣ, антисемитизма въ тия две държави.

Но да видимъ така ли е въ България. Еврейтѣ не сѣ играли и не играятъ никаква роля нито въ държавния, нито въ обществения животъ на България. Нѣма евреи нито въ Парламента — това го виждате вие сами, знаемъ го и отъ миналия Парламентъ, между насъ нѣма и нѣмаше евреи — нито въ кабинета, между министритѣ, нито между офицеритѣ, нито въ театъра, нито въ вестницитѣ, нито въ издателствата, нито въ телеграфнитѣ агенции, доколкото ги имаме, нито въ дипломатията, нито въ чиновничеството. Вие това го знаете, нѣма защо да ви го казвамъ.

Смѣсени бракове! Г-да! Защо говорите за смѣсени бракове между българи и евреи у насъ? Тѣ се броятъ на прѣсти. И то е много обяснимо, защото българскиятъ народъ, вие самитѣ, и азъ самиятъ изпитвамъ едно особено чувство: не можешъ да се сближишъ съ евреи! То е поради това, че еврейтѣ у насъ сѣ шпаньоли, „сефардини“ и ние съ тѣхъ не можемъ да имаме родство. Затова у насъ смѣсенитѣ бракове между българи и евреи сѣ изключени. Каква голѣма разлика въ това отношение между България и Германия, Франция и Англия! Огромна разлика!

При едно такова положение, г-да, азъ не виждамъ какво основание има, щомъ не съществува никаква опасностъ отъ еврейтѣ, да създаваме такива престѣпни състави, да създаваме такива ограничения по чл. 17 отъ законопроекта относно участието на еврейтѣ въ обществения и държавния животъ на България, когато тѣ въ действителностъ не участвуватъ.

Г-да! Българскиятъ народъ се оказа способенъ да може и безъ всѣкакви ограничения съ законъ да се наложи съ своята интелигентностъ и съ своето творчество и самъ да си извоюва едно господствуващо положение и въ държавния, и въ обществения животъ на страната ни. А какви много по-голѣми, културни нации на Западъ не можаха да си извоюватъ това положение! Това е едно преимущество на българския народъ, на българската нация, отъ което азъ се възхищавамъ. Видѣхме нашия народъ да се проявява въ това отношение отъ 60 години насамъ. И азъ не бихъ искалъ заради една въображаема опасностъ да нарушаваме конституцията съ тоя чл. 17 и другитѣ отъ законопроекта.

Така че, г-да, цѣлиятъ въпросъ е въ стопанската областъ. Да видимъ какъвъ е интересътъ на българския народъ, на българската държава въ връзка съ участието на еврейтѣ въ стопанския ни животъ.

Основно начало надъ всички начала въ България е, че българската индустрия, българското производство, българската търговия трѣбва да бѣдатъ преди всичко въ рѣцетѣ на българи. По този въпросъ днесъ не може да има две мнения, г-да, между насъ. Стопанскиятъ животъ у насъ трѣбва да се изнася преди всичко отъ българската стопанска общественостъ. Кждето това начало е нахвърнено въ ущърбъ на българитѣ, било отъ евреи, било отъ каквито и да било други чужденци, това трѣбва да бѣде премахнато и празата и възможноститѣ на българския народъ трѣбва да бѣдатъ възстановени. Трѣбва да се предприематъ, следователно, положителни, творчески мѣрки за засилване на българския елементъ, за да може той да наддѣлѣ въ българското стопанство, въ българското производство.

Споредъ мене, г-да, борбата за наддѣлването на българския елементъ въ стопанския животъ — впрочемъ това важи и за културния, и за обществения животъ — трѣбва да бѣде насочена еднакво и срещу евреи, и срещу турци, и срещу гърци и арменци, и срещу 150 халаяди цигани и всички други чужди елементи, ако ние искаме да възстановимъ и да установимъ добре правата на българската нация, на българското стопанство.

Д-ръ Петъръ Шишковъ: Тѣ не сѣ равностойни малцинства!

Петко Стайновъ: Това трѣбва да бѣде така, защото азъ искамъ да държа смѣтка за интереситѣ на българския народъ. Въ стопанската областъ българитѣ ще управляватъ, не чужденци. Не евреи, не турци, не цигани, а само българи ще управляватъ. Ние сме българи, ние имаме здраво българско чувство и искаме ние да бѣдемъ господари въ нашата държава.

Д-ръ Петъръ Шишковъ: Тъкмо това цели законътъ.

Цѣтко Петковъ: Ами конституцията?

Петко Стайновъ: Този лозунгъ „България за българитѣ“ има главно значение на стопанска почва, защото въ друго отношение българитѣ сѣ не наложили окончателно.

Така че понятието „българинъ“ азъ не го вземамъ въ нѣкакъвъ си биологически расистки смисълъ, както нѣкои иматъ слабостъ да го взематъ. Азъ не говоря тукъ за нѣкаква си чиста раса — единъ митъ! Г-да! Азъ вземамъ понятието „българи“ и понятието „българинъ“ въ тѣхния етнически и исторически смисълъ, какъвто смисълъ имъ даватъ борбитѣ на българитѣ противъ робството, какъвто смисълъ имъ дава нашето възраждане, какъвто смисълъ имъ дава българскиятъ държавенъ животъ, въ който българскиятъ елементъ се наложи и утвърди своя национална държава отъ 60 години насамъ. Тоя е етническиятъ и главно историческиятъ смисълъ на понятието „българинъ“.

Въпросътъ, единствениятъ въпросъ, който се поставя сега, г-да, е: какви положителни, творческо-държавни мѣрки следва да се предприематъ, за да се обезпечи преди всичко, щото българската рѣка да господствува въ всички държавни предприятия, да се засили мошъта на българския елементъ срещу всички тия чужди елементи — евреи или други чужденци?

Д-ръ Иванъ Йотовъ: Ами конституцията?

Петко Стайновъ: Ето въпросът, на който искамъ да отговоря предъ васъ — какви мърки трѣбва да се предприематъ?

Тукъ, въ стопанската област, която действително е заплашена, могатъ и трѣбва да се предприематъ мърки. И това нѣма да бѣде противно на конституцията, защото чрезъ тия мърки за засилването, за подчертаването, за одобряването на българския елементъ, не се цели да се създаде нѣкаква расова, кастова, въобще съсловна категория хора по рождение, на които да се отнематъ права, дадени на поданицитъ по конституцията, а се касае, г-да, само за следното: чрезъ кредитиране, чрезъ насърчаване, чрезъ реорганизиране, чрезъ технически усъвършенствувания, чрезъ други институции, да се подсили българскиятъ духъ.

Д-ръ Иванъ Йотовъ: Ами равенството по конституцията къде остава?

Стефанъ Радионовъ: Не ти отговаря!

Петко Стайновъ: На този въпросъ именно азъ искамъ да се спра.

Вѣрно е, че въ нашата индустрия и търговия сѣ навлѣзли много евреи, но сѣ навлѣзли и разни други чужденци и чужди поданици: разни белгийци, французи, германци, чехи, италианци, англичани, швейцарци и пр. и пр., които по този начинъ ще искатъ не само да даватъ насока съ своитѣ капитали на българския стопански животъ, но ще искатъ и печалбитъ — това е много естествено — които реализиратъ всѣка година, да ги изнасятъ навънъ, за да ги харчатъ навънъ. По този начинъ тѣ изсмукватъ жизненитѣ сили на българското национално стопанство, на българското богатство.

Димитъръ Андреевъ: Г-не професоре! Къде остава конституционното равенство?

Петко Стайновъ: Така че мъркитѣ за засилването на българския елементъ въ стопанството трѣбва да се отнасятъ и срещу евреитѣ, и срещу всички чужденци. Това диктува интересътъ на българската нация. А това законопроектътъ, г-да, не прави. Г-да, азъ не съмъ никакъвъ проповѣдникъ на нѣкаква ксенофобия. Напротивъ, азъ се прекланямъ предъ културнитѣ прояви на всички чужди държави, на всички чужди нации. Азъ искамъ, обаче, само да засилимъ българския елементъ и въ тая област, въ която той още не се е наложилъ, и е още заплашенъ въ известни отношения; да го засилимъ и въ тая стопанска област, за да останемъ вѣрни на девиза „България за българитѣ“. Азъ мисля, преди всичко, за българитѣ — че тогава за другитѣ.

Димитъръ Андреевъ: Това е единъ аргументъ въ полза на законопроекта.

Петко Стайновъ: Азъ искамъ, следователно, и ще се боря, българската индустрия, българската търговия, българскитѣ занаяти да бѣдатъ преди всичко въ рѣцетѣ на българини, на българската нация, която реди тази държава, която носи цѣлия товаръ на тая държава — българската нация, която е носила и ще носи отговорностъ предъ историята за тази държава. На нея товара — на нея силата и мощта въ управлението на тая държава.

Касае се, значи, да се засилятъ материалнитѣ и морални условия за подчертаване значението на българската нация. Ние трѣбва да кажимъ българина да се бори; да го научимъ, съ всички наши институции, да се бори; да се бори съ враговетѣ, съ чужденцитѣ, съ евреитѣ, съ инороднитѣ, съ спекулантитѣ, съ негоднитѣ, съ мързеливитѣ и съ бюрокрацията, когато и тя изпадне въ завиствителностъ и преследва българскитѣ предприятия. Такава нация ни трѣбва, която да бѣде самоувървена, която да бѣде обезпечена, която да има високъ духъ. Това трѣбва да бѣде нашата задача. Ние трѣбва да се стремимъ тукъ, чрезъ нашитѣ законодателни мърки, да създадемъ една нова, една освежена, една горда българска нация, отъ жбати и ржбати български синове, които да иматъ жбѣ да хаятъ, които да иматъ мишци да се биятъ, които да иматъ пѣрвавостъ да се налагатъ, които да иматъ умъ да побеждаватъ. Ние трѣбва да направимъ всички усилия, за да направимъ такава българска нация. Ето пътятъ за засилване, за защита на българската нация. Да формираме този народъ, да формираме този коравъ и здравъ български народъ не чрезъ мърки на ограничения, не

чрезъ полицейски отстранения на прѣчкитѣ, а чрезъ други мърки. Защото като отстраняваме враговетѣ, като премахваме прѣчкитѣ и всѣкаква конкуренция, този народъ ще се вмързеливи, ще се изнѣжи и нѣма да бѣде гордъ, нѣма да бѣде боякъ, нѣма да бѣде вече достоенъ и пригоденъ за състезание и за борба. Такова трѣбва да бѣде нашето намѣрение, такава трѣбва да бѣде нашата задача.

Нашата задача е да засилимъ нацията. Нацията е нѣщо живо, г-да, народътъ е нѣщо живо. Ние трѣбва да го поставимъ въ положение самъ да може да се бори. А това е особено нужно за българския коравъ народъ, за българската нация. Тя нѣма нужда да я защитаваме по този начинъ. Тя сама ще се защитава съ своитѣ мишци.

Г-да народни представители! Ще ви посоча единъ случай въ България, който много говори въ потвърждение на моята мисль. Нима габровци, които създадоха славата на българската индустрия, тия корави колибари, тия волеви балканджии, никой отъ които не бѣ получилъ пари отъ лѣзоха отъ народа и които съ своята настойчивостъ и своята предприемчивостъ създадоха и създаватъ всѣка година десетки фабрики, нима, г-да, тия габровци чакаха законъ за защита на нацията, нима чакаха полицията да ги пазѣ отъ еврейството, нима тия габровци чакаха тѣхнитѣ кметове и властта да ги пазятъ?

Д-ръ Петъръ Шишковъ: Въ всички случаи имъ е съдействувала държавата и ги е поощрявала.

Петко Стайновъ: Не! Не! Г-да, това бѣха коравитѣ българци съ своята способностъ, калени въ една борба въ стопанската област, и съ тая каленостъ въ борбата тѣ поставиха Габрово въ това положение да нѣма нито единъ еврейинъ тамъ.

Д-ръ Петъръ Шишковъ: И тамъ има вече пробивъ.

Петко Стайновъ: Така е и въ Троянъ, и въ Ксривщина, и въ Банско, и на други мѣста. И азъ бихъ желалъ, г-да, да препорѣчамъ, щото българската нация, българското законодателство да поеме пътя на тия габровци, на тия корави българци, на тия колибари. Да кажимъ духа на българитѣ, да насърчимъ способноститѣ на българскитѣ търговци, на българскитѣ индустриалци, за да могатъ да станатъ всички габровци, да станатъ всички балканджии, да могатъ съ новъ духъ, съ нова бодростъ да наложатъ господството на българщината въ цѣла България и въ цѣлия стопански животъ.

Така че, г-да, погрѣшна е, споредъ мене, самата основа на законопроекта. Касае се всѣщностъ, забележете това, не да ни се представи законъ за защита на българската нация, а да ни се представи законъ за засилване на българската нация. Защото, г-да, ако нашата нация е слаба и не вѣрва въ своето управление, ако не е готова да укрепи съ своитѣ мишци това управление, ако не е пригодена да се превъзпита и наложи въ стопанския животъ, никакви полицейски ограничения, никакви премахвания на единъ или други прѣчки, не ще я направятъ годна. Тя ще погине, въпрѣки всички ограничения, въпрѣки всички защити, които се предприематъ. То е сѣщото, както едно рахитично дете. Когато го учи баща му да ходи, може да отстрани всички прѣчки въ стаята, но ако то не може да се засили, ако то не може да се свърже, то ще остане хилаво, рахитично и нищо не може да го спаси. Така и съ българската нация.

Азъ вѣрвамъ въ българската нация, въ нейната сила и въ нейната коравостъ. Тя нѣма нужда отъ такава защита, каквато ѝ се дава тукъ, тя нѣма нужда отъ полиция да я брани. Тя има нужда отъ засилване, за да може по-добре да проявява своя духъ, своя умъ, своя гений, доказателства за което е дала вече достатъчно, отъ 63 години насамъ.

Та, г-да, не полицейски ограничения, не съмнителна защита, не отстранение на всички прѣчки и конкуренция сѣ нуждни. Това може само, както казахъ и оде, да измързеливи и изнѣжи българския народъ, да убие у него творческия духъ. Трѣбва законъ, който да даде една система отъ положителни мърки за каляване на българския духъ, за подчертаване на българското съзнание въ млади и стари поколения, за увеличаване довѣрието на тия поколения въ българската държава; трѣбватъ преди всичко мърки за каляване на здравъ творчески български духъ. Така ли е въ законопроекта? Не, за подобно нѣщо не се споменава. Има такива мърки, които могатъ да бѣдагъ предприятия, които трѣбва да влѣзатъ въ основата на единъ законъ за засилване на нацията и на първо мѣсто не само разни кредитни, технически и стопански мърки за

одпомагане на българските производители, но най-вече мърки за формиране у младите поколения на български дух. Ето откъде трябва да почне един закон за заилване на българската нация.

Така че първата точка е: създаването на здрав и истински български дух у младите български поколения. А ова изисква издигането на българското училище и ограничаването на чуждите училища. Може ли, г-да, да се рокарва закон за защита или засилване на българската ация и да няма ни един ред, ни една думица за заилване на българското основно училище, за запазване равата на българския основен учител, както преджда чл. 78 от конституцията? Ами той повелява, че сновното образование у нас е задължително. Мислите и, че нашите търновски законодатели въ учредителното бране, когато сж гласували това постановление за дължителното образование, сж мислили за разни чужди чилища? Не, тж сж мислили за българското основно чилище и него направиха задължително за всички български поданици. Останахме ли ние вбрни, г-да народни представители, на повелата на българската конституция в това отношение? Ако мислим за българската нация, де трябва по този въпрос да се произнесем. Не можем да оставим на чужди основни училища да формират тж български дух у български граждани. Така че първата точка не я виждам застъпена въ този законопроект.

Но има и втори въпрос — само един-два ще изброя — който трябва да бже поставен на най-предно място — един закон за засилване или защита на нацията; ова е изобщо грижата за младите поколения, надеждата на българската държава — младежта.

Г-да народни представители! Много често тук ние се занимаваме с пенсията на тия и ония, с посмъртните фондове на тия и ония, много се занимаваме с тия, които ги отиват. Разбира се, това е необходимо, правилно е, защото действително всъки днес трябва да бже сигурен, че няма да изпадне въ нищета. Но, г-да, аз питам: проявили ли сме ние такива грижи за ония, които идат?

Нъкой народенъ представителъ: Има законопроектъ.

Петко Стайновъ: Трбва бащата и синът да знаят, че утре синът ще има работа, че той, щом свърши, ще намери веднага работа, за да оползотвори своите млади или на време. Това е правото на работа. Организацията на държавата трябва да бже такава, че да може да обезпечи работа на всички младежи, които идат, на новите поколения, които стъпват днес на крака. Ето една от най-главните задачи на един закон, който иска да обезпечи силата и защитата на българската нация.

Д-р Петър Шишковъ: Въ това отношение се вземат въорде много мърки, г-н Стайновъ.

Петко Стайновъ: Аз мисля, че не трябва да оставим българския младеж, щом свърши трети клас, щом свърши гимназия, щом свърши университет, да почне да хленчи, да почне да хлопа по капи, да ходи при злини на деня, да се моли да му дадат работа, да се унижава, да се терзае. Така ли ще възпитавме нашите поколения да бждат горди, когато, едва свършили, почват да се молят, да превиват грбонака си от първия ден? От такива ли младежи искаме здрав народ? Ние трябва да обезпечим веднага работа на завършилите младежи, за да имат чувство на достоинство. Нъкой говореха: „Искаме право на хлб“. Не е въпрос да им дадем хлб, тж не сж кучета да ги храним, да върват след нас. Българската младеж иска право на работа, за да може сж достоинство да сътрудничи на държавата. И ако ние мислим за тия млади българи, за гжхното достоинство, за тжхния дух, за тжхната гордост, ние трябва да прокарваме въ този закон създаването на специална организация, която да обезпечи право на работа на тия млади поколения, за да бждат достойни за родината, въобще уважавани.

Бих могъл да наброя и други положителни мърки за засилване на българската нация, които би трябвало сжщо така да бждат предмет на един закон. Какви? Тук ще спаднат и мърките, г-да, за организирането на българската младеж. Действително, добре е да има една организация на българската младеж, за да може србд ентусиазма на една истинска младежка организираност да се изгради още по-добре здрав български дух у младите поколения. Но това трябва да стане, г-да, не с

една казармена младежка организация, събрана често с принуда, която ще се ръководи от назначени и натрапени чиновници. Това ще стане чрез една идейна организация, въ която младите поколения ще се събират от обичани и избрани от тжх водачи, за да ги водят въ защита на българската нация и българската държава.

Аз вървам въ българската младеж и вървам, че ако й дадем криле, тя ще бже само национална българска младеж.

Да споменавам ли, г-да, за другите положителни мърки за засилване и защита на българската нация? На първо място, това сж мърките за засилване на раждаемостта у българския народ. Мисля, че въ това отношение има нщо да се направи и това ще бже от полза за засилване на българската нация.

Нъкой народенъ представителъ: Дайте примър!

Петко Стайновъ: Да споменавам ли, г-да, за мърките за отглеждане на здрави български деца? И това е една мърка за засилване и защита на българската нация.

Да споменавам ли, г-да, за професионалното образование и възпитание на българските младежи?

Единъ народенъ представителъ: Има специаленъ законъ.

Петко Стайновъ: Щом един младеж свърши професионално училище, трябва да има организация, чрез която да може да си намери работа, веднага да се отдаде на творческа работа, а не всички да чакат да бждат назначени чиновници. Ето мърките, г-да.

Аз свършвам и заключавам. Г-да народни представители! Трбва един закон за защита на българската нация, или по-скоро трябва един закон за засилване и калване на българската нация и на българския дух. Но най-последната му точка, според мене, и най-маловажната е борбата срещу евреите и особено срещу тия не-серioзни франкмасони! Преди това трябва много други постановления. Защитата на нацията не трябва да се състои само въ гонения и полицейски ограничения, въ отнемане на права, само въ отрицание, а въ строителство. Да засилим българската нация, като защитим нейната младеж; да засилим българската нация, като защитим нейните основни училища и българския основен учител; да защитим българската нация като засилим нейния дух; да защитим нейните читалища, нейния печат, българската литература; да защитим българската нация, като съдействуваме сж технически и стопански мърки за засилване на производството, на земеделието, на индустрията, на занаятите. Да защитим сжщо така българската сила, силата на българина; да обезпечим труда и производството, да обезпечим правото на работа.

Г-да! Ето проблемата — предимно стопанска проблема, която трябва да легне въ основата на един закон за засилването или защитата на българската нация. Виждате ли този проблем, при това стопанско освѣтление, поставен въ този законопроект? Не, не, не. Тук виждате само един чужд на нашия народ антисемитизъм, или най-главното, една смѣшна борба срещу един още посмѣшен франкмасонизъм, обаче стопански проблеми и другите проблеми на българския дух не сж поставени въ този законопроект.

Един нов законопроект за защита или засилване на българския народ трябва да дойде и него цѣлят български народ чака, той има въпиюща нужда от него. Не е този, който разглеждаме. И аз съм увѣрен, че българският Парламент; който си дава смѣтка за днешното международно положение, и за необходимостта да калим българската нация, ще изиска от своя министерство вътрешните работи да преработи закона за защита на българската нация по начин, да отговаря на действителните интереси на българския народ и на българската държава.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-н Никола Мушановъ.

Никола Мушановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! От дълги години познавам тая трибуна, не съм и чужд, 30-годишен парламентарен живот ме е свързал с нея, но увѣрявам ви, че никогатъ въ моята парламентарна дейност не съм чувствувал по-голям смут, отколкото въ днешния ден, когато вземам думата да говоря по законопроекта за защита на нацията. Свѣтътъ гори. Пожарътъ ни наближава. Свѣтовната разруха влияе върху нашия вътрешен и международен живот. Различни ограничения въ стопанството, наложени по си-

лата на неизбежни условия на живота, сѣ разтревожили частъ отъ нашето общество. Отъ вчера имаме и единъ фактъ, крупенъ, голѣмъ фактъ, който не се е срѣщалъ въ исторiята на нашата страна: срещата на нашия държавенъ глава съ представителя на Райха. Днесъ тоя фактъ не само е възбудилъ любопитството на българския народъ, но чини ми се, че се обсъжда по Балканитѣ и цѣла Европа. Това е единъ крупенъ фактъ, отъ който, може би, ще зависи отъ утре нататъкъ съдбинитѣ на нашата държава, стопанството и животътъ ѝ.

Въ такива минути азъ се качвамъ на тая трибуна да говоря по законопроекта за защита на нацията. Правятъ ми впечатление, г-да народни представители, страстите, които се влагатъ при разискването на този иначе сериозенъ въпросъ. Правятъ ми впечатление най-напредъ страстите вънъ отъ Парламента, въ обществото, където лица и групи едни други сѣ се уловили за гушата и ни отрупватъ постоянно съ изложения: едни усвоили една теза, други усвоили друга теза — страсти и обвинения, каквито рѣдко сѣмъ срѣщамъ въ страната, за подкупи, за неискреностъ, за подлости и всевъзможни други низости, ксито всѣщностъ би трѣбвало съвършено да не съществуватъ въ днешнитѣ тежки и сериозни моменти, въ които живѣе българското племе и българската държава.

Но, г-да народни представители, иначе почтени граждани могатъ да иматъ удоволствието да задоволяватъ свои лични възгледи или да уталожаватъ свои страсти въ борби, които ставатъ вънъ отъ Парламента. Тукъ, обаче, въ Народното събрание, ние, народнитѣ представители, не можемъ да си позволимъ тази волностъ, която си позволява всѣки гражданинъ вънъ отъ тая сграда. Ние имаме друго назначение, ние имаме други длѣжности, както имаме и други права. Нека не допускаме острастявания въ тая сграда, нека погледнемъ сериозно на въпроситѣ и да ги разберемъ. Нека разберемъ действително, кои сѣ целитѣ, които се гонятъ отъ страна на правителството, което въ днешния день ни предлага този законопроектъ, и да видимъ, дали то самото въ мотивитѣ къмъ законопроекта не ни дава аргументи за това, че дяволътъ не е толкова черенъ, колкото го смѣтаме, за да трѣбва да диримъ такива, бихъ казалъ, революционни срѣдства, чрезъ които да спасяваме българската нация.

За пръвъ пътъ сега азъ слушамъ въ нашето законодателство термина „защита на нацията“. Слава Богу, ние имаме законъ за защита на държавата, имаме законъ за защита на общественния редъ, но законъ за защита на нацията — това е бомбастична фраза, която азъ за пръвъ пътъ сега чета като заглавие на единъ законопроектъ.

Коя е българската нация и отъ що е тя заплашена? Този пръвъ въпросъ се полага предъ всѣки единъ, който иска да си даде трудъ да разбере, защо днесъ въ тия времена ние дебатираме такъвъ законопроектъ. Най-напредъ да видимъ коя е българската нация, що е българската държава по своето устройство, и тогава да видимъ кои сѣ тѣзи врагове, които сѣ се появили отскоро време, та ние всички сме се сепнали — и преди насъ правителството — и сме тръгнали да ги диримъ кои сѣ и да ги отстранимъ, за да спасяваме нацията.

Г-да народни представители! Мисълта на единъ законопроектъ най-напредъ се опредѣля отъ министъра, който го внася, или отъ правителството, отъ което той изхожда. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта е казано всичко, и азъ сѣмъ особено радъ да констатирамъ, че г-нъ министърътъ въ вътрешнитѣ работи е поставилъ тамъ въпроса както трѣбва. Въ началото на мотивитѣ си г-нъ министърътъ казва, че българската държава е национална. Това понятие „национална държава“ отъ нѣколко години насамъ се глери, за да се оспорва нѣкъде характерътъ на нѣкоя държава, че не е национална. Слава Богу, г-нъ министърътъ сѣ много енергични термини казва, че българската държава винаги е имала националенъ духъ, че българската държава винаги е била национална. Но фактически и живо-тътъ на страната показва, че българската държава е национална, макаръ че върху българска територия, всрѣдъ българитѣ, живѣятъ и хора отъ други народности и съ други религии. У насъ има евреи, у насъ има турци, има румѣнци, има гърци и т. н. Никога, обаче, тия инородни и иновѣрни елементи не сѣ съставлявали белегъ, че нашата държава не е национална. Напротивъ, при съвкупността на всички тия, бихъ казалъ, групи съ други религии и отъ други народности, които живѣятъ у насъ, българската държава не е загубила националния си характеръ. Върху това трѣбва още отъ началото да се разберемъ и тогава да търсимъ, какви причини сѣ заставили правителството да дири врагове на нацията и да предлага срѣдства за защита срещу тия врагове.

Г-да народни представители! Понятието „нация“ е по-широко отъ понятието „държава“. Има народи, какъвто е

нашиятъ, за нещастие, които не сѣ могли да обособятъ цѣлото си племе въ границитѣ на една държава. Границитѣ на българското племе сѣ по-далечни отъ границитѣ на нашата държава; ние имаме наши братя, които живѣятъ въ други държави. И обратното: въ една държава, извънъ племеннитѣ или националнитѣ елементи, могатъ да живѣятъ групировки съ друга религия или отъ друга националностъ, и въпрѣки това тя не губи характера си на национална държава.

Та въ законопроекта се защитава коя нация? Нацията, която съставлява българската държава. Днесъ за днесъ не се повдигатъ въпроси за нашето племе общо, за всички българи извънъ границитѣ на българската държава. Напротивъ, съ всички тия мѣрки, които се предлагатъ съ този законопроектъ, се цели да се защити учреждената българска държава. И понеже досега, по понятията на законитѣ въ страната, ние сме имали престѣпления противъ личността, престѣпления противъ общественния редъ, престѣпления срещу държавата, азъ бихъ казалъ, че въпросътъ за защита на нацията всѣщностъ е просто въпросъ за защита на българската държава. Защото, ако действително има нѣщо, което трѣбва да защитимъ, то е онова, което съставлява асѣ фактически и юридически съществуването на нацията въ границитѣ на българската държава.

Е добре, г-да народни представители, четете мотивитѣ на г-на министъра и вижте какво ви казва (Чете) „Българската държава и българскиятъ народъ всѣкога сѣ се стремили и сѣ успѣли да запазятъ напълно чисто националния си характеръ. Българската държава е напълно национална, а нацията ни е запазила своята чистота до степенъ, съ каквато малко народи въ Европа биха могли да се похвалятъ“. Азъ сѣмъ напълно съгласенъ съ тази мисълъ на г-на министъра — че надали има нѣкъде по-национална държава, както казва г-нъ министърътъ, отъ нашата, въпрѣки че въ нея живѣятъ и хора отъ други народности и съ други религии. И асѣ нашитѣ възрожденци, когато сѣмъ учредявали нашата държава съ закона надъ законитѣ — търновската конституция — никогашъ не сѣмъ смѣтали хората съ други религии или отъ други народности като елементъ, който е противонационаленъ по отношение на държавата, въ която живѣятъ. Затуй никъде въ постановленията на нашата конституция, където се говори за правата на гражданина и въобще за всички права, не се прави различие въ племенната принадлежностъ на хората — че българитѣ, да кажемъ, иматъ едни права, а румѣнитѣ, турцитѣ, еврейтѣ или въобще хората отъ други националности или съ други религии иматъ съвършено други права. Не Въ конституцията е казано, че всѣки български гражданинъ се ползува отъ всички права, които сѣмъ дадени на поданицитѣ на държавата. Това е силата ни.

По-нататъкъ въ мотивитѣ къмъ законопроекта г-нъ министърътъ казва: (Чете) „Въ миналото, споредъ тогавашнитѣ условия на живота и господствуващитѣ разбирания, този стремежъ нѣмаше законна защита. Днесъ, въ времената, въ които живѣемъ, обаче, нацията се нуждае отъ такава защита, особено що се отнася до международни, тайни или поддържани отъ чужбина организации, които биха могли“ и т. н. Значи, досега, безъ всѣкаква законна защита на нацията, българската държава се е запазила национално; безъ каквато и да било защита отъ страна на властта, българската държава си е живѣла и се е развивала нормално и за нея не е имало никакви опасности отъ елементитѣ съ други религии или отъ други народности. Сега, казва г-нъ министърътъ, при новитѣ условия на живота, които трѣбва да се иматъ предвидъ, се налагало да се взематъ мѣрки въ това отношение. Г-да народни представители! Ако нашата държава е могла да живѣе 50-60 години и да се запази такава, каквато ни я рисува г-нъ министърътъ въ мотивитѣ си, няма отъ петъ месеца или отъ една година насамъ се създадохъ тѣй изведнажъ такива нови условия, които действително заплашватъ съществуването на българската нация?

Тогава нека да разгледаме кои сѣмъ тѣзи нови условия, които настѣпиха, защото, г-не министри, Вие ни казвате, че сме се стремили и сме „успѣли“ да запазимъ националния характеръ въ нашата държава. Щомъ сме „успѣли“ да запазимъ националния си характеръ, значи, ние сме победили, ние сме запазили държавата въ положение, да бѣде тя национална, основана на ония принципи, които сѣмъ легнали въ закона надъ законитѣ — конституцията на нашата държава. Не въпрѣки че сме успѣли фактически да постигнемъ туй здраво положение, г-нъ министърътъ казва, че отъ сега нататъкъ ние ще трѣбва да вземемъ мѣрки. Отъ кога и срещу кого? Три голѣми неприятели има държавата ни, споредъ законопроекта на г-на министъра: първо, тайнитѣ организации; второ, явнитѣ съ ко-

смopolитичен характер и противонационална проява и, трето, еврейството. Това сж, г-да, враговетъ, които се изправятъ предъ българската държава и предъ българската нация, които я заплашватъ да я разрушатъ и срещу които, следователно, трѣбва да вземемъ мѣрките, които се предвиждатъ въ законопроекта, за да я спасимъ.

Е добре, г-да народни представители, нека да разгледаме тѣзи три неприятели на държавата ни. Тайните организации, които сж съществували въ нашата страна, не сж били опасностъ за българската държава до онзи день. Масонските ложи или други тѣхни поддѣления си съществували, но тѣ сж нищо не накарнали интереситъ на българската държава, нито уронили престижа на българската нация. Това е констатацията, която прави г-нъ министърътъ въ мотивитъ къмъ законопроекта. Явните организации сж космополитичен характеръ сжщо си съществували. Еврейството — и то си съществувало. Значи, всички тѣзи врагове, които ни се посочватъ, до вчера бѣха елементъ миренъ, творчески, спомагателенъ на българската държава, имаша националенъ обликъ.

Масонството. Г-да народни представители! Азъ никога не съмъ билъ масонъ. И нека ви кажа, че никогашъ въ живота ми никой не ме е канилъ да стана членъ на тая организация. Чувалъ съмъ: масонство, масонство. То си живѣе нѣкакси тѣй мирно въ България. Напоследъкъ, следъ нашитъ разгроми, въ острастенитъ борби у насъ се повдигна, по различни поводи, въпросъ и всрѣдъ нашето офицерство, и вънъ отъ него, че една отъ лошите организации, които вредятъ на националния характеръ на нашата страна, това е масонството. Г-да народни представители! Поне азъ се чувствавамъ свободенъ да говоря по този въпросъ и не мога да бъда подозрѣнъ, че искамъ да защитавамъ масонитъ или пъкъ себе си, защото, както ви казахъ, никога не съмъ билъ масонъ. Ако тази организация е била опасна за страната ни, какъ 60 години българската държава проспа и остави тази организация да нахваса пакостъ! Не. Търпѣ я, защото тази организация не бѣ въ състояние да нанесе пакости на националната държава. Това е първото заключение, което правя. У насъ, като се хвърли нѣкому епитета „масонъ“, счита се каточели той е вече опозоренъ, каточели му е лепнато петното, че тоя човѣкъ по-малко е ималъ присърдце интереса на България, а повече е ималъ присърдце общитъ, интернационалнитъ интереси и космополитични тежнения.

Г-да народни представители! Ония, които сж членували въ тази организация, знайтъ работитъ по-добре отъ мене. Азъ се постаряхъ да поизуча малко, какво опасно има въ масонството, кой е тоя черенъ дяволъ вътре, който е тѣй опасенъ за нашето национално единство. Въ срѣдата на масонитъ българи, г-да, азъ виждамъ много видни и почтени хора, много честни и доблестни граждани, много видни политици и държавници, които сж разполагали съ сѣдобити на българската държава. И когато е била преследвана тѣхната деятелностъ като политици, азъ не съмъ чувалъ никой да ги обвини, че тѣ сж били престъпници спрямо националнитъ ни интереси, че тѣ сж били подкупени отъ чужди държави, за да имъ услужватъ или че въобще тѣ сж своята дейностъ сж накарнявали основнитъ принципи на моралитета въ обществото и въ управлението на държавата.

Тогава, г-да народни представители, защо сж тѣзи страсти? Отъ една страна, управлението ви казва, че държавата е била здрава и при съществуването на тази организация; отъ друга страна, въ редоветъ на тази организация виждаме хора честни и почтени, достойно разполагали съ сѣдобити на нашата страна, и сега само съ единъ епитетъ се хвърля черно петно върху честта на всички тѣзи хора и искаме да изкараме, че всички които сж били въ редоветъ на масонството, сж били безчестни!

Г-да народни представители! Обръщамъ вниманието ви на едно. Има много хора, които сж влѣзли въ тази организация съ много патриотични и национални цели. Следъ разрухата, следъ нещастията, които ни сполетѣха подиръ войнитъ, много отъ тѣзи хора сж били потикнати да влѣзатъ въ нѣкои ложи или други сдружения и като се облизватъ съ лица отъ чужди ложи, да могатъ да помогнатъ за облекчаването на ония лоши условия, въ които България бѣше поставена. И азъ имамъ изповѣдта на трима-четирма такива българи, за които съмъ положително убеденъ, че само по такива подбуди сж станали масони. Азъ зная, че единъ министъръ на финанситъ, сега покойникъ, е получилъ трета степенъ, която е висока степенъ въ тази организация, за да може да има достъпъ въ чужбина въ други ложи, кждето да се срѣща съ хора, които иматъ влияние, само и само да може да помогне нѣщо на България. Зная, че г-нъ Мърфи, който навремето бѣше американски пълномощенъ министъръ въ София, бѣше масонъ и само поради тая си връзка съ масонството можа да

услуги, колкото можеше, на България. Азъ зная, каква роля игра масонството въ другитъ държави, особено въ Франция, кждето почти всички видни политици, особено отъ радикалъ-социалистическата партия, която години подредъ държа властта въ Франция, бѣха масони.

Данаилъ Жечевъ: Затова ги сжди държавенъ сжди сега.

Никола Мушановъ: Тѣхъ не ги сждиха следъ 1918 г. а въ цѣла Франция ги величаеха. Оставете, г-да! Следъ събитията мнозина ставатъ умни! Но да не се отклоняваме.

Г-да народни представители! Ще ме извините, че азъ говоря тукъ съ една искреностъ, която ми прилича на годинитъ и която ми прилича затова, че не съмъ участвувалъ въ масонството. Азъ въобще мразя тайнитъ организации.

Данаилъ Жечевъ: Това е много хубаво.

Никола Мушановъ: Туй, което може би дразни всѣкого, то е, че организацията е тайна. Щомъ като е тайна, щомъ тя не може да излѣзе предъ очитъ на свѣта, навѣрно има нѣщо гнило, навѣрно има нѣщо, което не е за показъ. Така азъ разбирамъ.

Азъ отивамъ по-нататкъ. Нека ме извинятъ г-да министритъ, но азъ зная между тѣхъ достойни и почтени хора, които сж масони, които сж членували до оня день, може би, въ масонството. Въ тѣхната почтеностъ и честностъ, като българи, участващи въ масонскитъ ложи, азъ не се съмнявамъ. И само затова г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи, който сжщо е принадлежалъ къмъ тия ложи, можа да констатира тукъ, че тѣзи ложи не сж нахвасали никаква пакостъ на страната и когато сж съществували.

Данаилъ Жечевъ: Ако обичате тогава, г-нъ Мушановъ, кажете защо сж тайни, защо живѣятъ таенъ организационенъ животъ?

Никола Мушановъ: Г-да народни представители! Но изведнажъ обърнатъ! И тукъ азъ сега намирамъ неискреностъ на всички мотиви, които се излагатъ въ законопроекта. Сега убедихте ли се вие, г-да министри, които сте били въ ложитъ, че отъ сега нататкъ участието въ тѣзи масонски ложи е вредно и самитъ тѣзи организации вече сж прогнани, че тѣ въ себе си подхранватъ червея, който е въ състояние да може да разяде и разруши утре националната ни държава? Г-да министри! Най-искрено ви го казвамъ: мене ми е мжно за васъ; мене ми е мжно, какъ може вие днесъ да унищожите една такава организация, поддържана толкова години отъ Васъ, тѣй чисто и патриотично, съ такива благородни подбуждения, какъ може вие да убиете собственото си чадло и да кажете днесъ: не, тѣ сж космополитични организации, тѣ сж организации, които вредятъ на националния духъ — дайте да ги унищожимъ!

Г-да народни представители! Това имамъ да кажа за тѣзи ложи. Азъ слушахъ г-нъ Стаиновъ. Той ви говори, че има право правителството само да ги унищожи. Защо вие не направихте това по собственъ вашъ починъ? Вие имате законъ за надзоръ върху сдруженията и сума други закони, които можете да използвате за тая целъ. Ако въ съзнанието на едно правителство бѣ, че има организации, които сж опасни за нацията, защо вие по собственъ починъ, съ правата, съ които ви е облѣкло Народното събрание, като законодателно тѣло, не ги унищожите? Напротивъ, мене ми донесоха днесъ да прочета устава на масонскитъ ложи, утвърденъ преди 1938 г. и презъ 1938 г. отново утвърденъ отъ г-на министра на вътрешнитъ работи, като уставъ на неопасна организация.

Г-да народни представители! Азъ се малко отклонихъ. Искамъ да се спра въ връзка съ масонството още на единъ въпросъ. Нашата държава има своето устройство. Тя живѣе 60 години съ това устройство — съ търновската конституция. Въ търновската конституция сж посочени изрично правата на всички български граждани и не е имало случай на по-флагрантно нарушение на конституционния законъ съ единъ обикновенъ законъ, откогато сж тоя законопроектъ. Никога народното представителство не е имало смѣлостъ да унищожи конституцията въ нейнитъ най-напредничави и най-свещени, ако бихъ могълъ така да кажа, принципи, както става съ тоя законопроектъ. Нашитъ възрожденци, които създадоха конституцията, сж знаели що правятъ. Въ единъ младъ народъ увлѣченията сж много по-лесни, страститъ много по-скоро бушуватъ. Ние, които

сме живели в партийния и партизански живот, знаем това. И заради туй учредителният законодател искаше да постави юзда на обикновения законодател, за да не може той под временни влияния и увлечения, да измени съществения принцип на държавното устройство. И заради туй, който гласува тоя законопроект, трябва да бъде въ съзнание, че той гласува срещу основните принципи на българската конституция. Въ началото на нашата законодателна работа ние се кълнем тук тържествено, че ще съблюдаваме българската конституция. Г-да народни представители, аз разбирам, че има хора, за които религиозната санкция не е санкция за напътване. Но зная, че има хора, които мимо тази религиозна санкция — клетвата — с честни хора пред себе си и които, когато дават дума, я дават честно. Аз бих разбрал конституцията да бъде унищожена от ония, които смятат, че тя не е за сегашното време и искат да създадат нова такава, защото няма държава без основен закон. Обаче никога не бих разбрал, по моите понятия и схващания, какъ едно обикновено Народно събрание, което се кълне въ името на съществувашата конституция, ще й нанесе най-жестокия удар, най-явния, безъ всякакво съмнение. Дойдем ли да спорим върху отношенията на изпълнителната и законодателната власти, може да имаме различни мнения, но по тѣзи права, които дава конституцията на българските поданици, не може да има абсолютно никакво тълкуване. Чл. 54 от конституцията казва, че всички рѣшени въ България, които не сѫ приели друго поданство, се считатъ български поданици. Чл. 57 казва, че всичките български поданици сѫ равни предъ закона. Чл. 60 казва, че сѫ политически правдини се ползватъ само гражданите на българското царство и т. н. Има ли по-категорични постановления отъ тия?

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Г-нъ Мушановъ, моля Ви се, позволете ми единъ въпросъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: Азъ Ви моля да не се увличате въ въпроси.

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Въз основа на кой членъ отъ конституцията вие, когато управлявахте народниятъ блокъ, изключихте 30 души комунистически народни представители отъ Народното събрание? Дали когато вие управлявахте, конституцията не важеше, а когато сте въ опозиция, конституцията важи? Моля Ви се, отговорете на този въпросъ.

Никола Мушановъ: Ако само този въпросъ имате да ми направите за моето дългогодишно управление, то е много малко. (Веселостъ)

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Има и други.

Никола Мушановъ: Недейте подскача! Азъ ще дойда на всички въпроси. Съ туй няма да ме уязвите вие мене, защото азъ ще ви дамъ съображения и за него.

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Азъ питамъ само.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Моля, г-нъ Поповъ, времето е кратко.

Никола Мушановъ: Днесъ азъ не съмъ разположенъ тъй, както другъ пътъ бивамъ. Ще дойда специално и на този въпросъ — бъдете спокойни, азъ не бѣгамъ отъ никой въпросъ, особено пъкъ отъ въпроситъ на младитъ, които обичамъ и които искамъ малко да ги вкарамъ въ пътя. (Веселостъ)

Димитъръ Андреевъ: Г-нъ Мушановъ, моля Ви се, цитирайте и чл. 43 отъ конституцията.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Моля, продължавайте, г-нъ Мушановъ.

Никола Мушановъ: Г-да народни представители! Такъвъ е духътъ на времето, такъвъ е духътъ на създателитъ на българската конституция, духътъ на епохата на възвръщането, за която всички днешъ младитъ ми говорятъ. Не само туй, г-да народни представители! Колкото се отнася до защитата на правата на всички български граждани, безъ разлика на възраст и народност, вие имате и специално постановление въ наказателния законъ.

Димитъръ Андреевъ: Прочетете и чл. 43 отъ конституцията.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни).

Никола Мушановъ: Въ единъ членъ отъ наказателния законъ е казано, че се наказва съ затворъ до три години всеки, който подбужда къмъ вражда или омраза противъ въоръженитъ общества, народности или отделни разреди отъ населението. Значи, всеки гражданинъ, който раздухва и възбужда страстите срещу народноститъ и въоръженитъ общества, прокурорътъ има право да го даде подъ съдъ за наказание до три години затворъ. Дотолкова нашата конституция и нашето законодателство защитаватъ правата на гражданите въ българската държава, независимо отъ това, дали е еврей, турчин, мохамеданинъ, католикъ или протестантъ. И туй, което е валидно за всички български граждани, не бѣ валидно за министра на вътрешнитъ работи и за цѣлия кабинетъ и, както чувствувамъ, искате да не бъде валидно и за васъ, г-да народни представители.

Не е имало никога по-явенъ и по-флагрантенъ случай на нарушение на конституцията отъ този. Ако този законопроектъ се приеме, това ще бъде явно нарушение и пълно отрицание на търновската конституция. А вие нѣмате правото да законодателствувате извънъ границитъ, що ви е опредѣлилъ великиятъ законодател. Нито единъ законъ не може да бъде противенъ на основните принципи, легнали въ търновската конституция. (Нѣкои ржкоплѣскавъ) А съ този законопроектъ вие унищожавате конституцията.

Опитаха се да я унищожатъ следъ 19 май. Тая бѣше целта чакъ 19 май.

Димитъръ Андреевъ: Цитирайте и чл. 43 отъ конституцията.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: Васъ не Ви е прекъсвалъ никой. Оставете ме свободно да говоря.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Мушановъ! Азъ ще Ви защита.

Никола Мушановъ: Трѣбва да имате почитъ къмъ себе си преди всичко. Сега азъ съмъ на трибуната. Васъ Ви изслушахме вчера.

Димитъръ Андреевъ: Извинете, г-нъ Мушановъ. Азъ само Ви казвамъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Моля Ви се, г-нъ Андреевъ.

Никола Мушановъ: Нѣма какво да ми казвате.

Димитъръ Андреевъ: Задавамъ Ви въпросъ.

Никола Мушановъ: Недейте ме смущава. Азъ не мога да следя мисълта си, особено когато говоря по тия въпроси, които се слагатъ на разрешение съ този законопроектъ. Извинете, но азъ не съмъ отъ тѣзи, които се плашатъ отъ пререкания. Нѣма защо да се уморяваме сега и да си губимъ времето.

Та казвамъ, г-да, че имаше опити да се унощожи конституцията. Не е ересь да се мисли, че една конституция е отживѣла. Нови условия на живота се създаватъ. Много понятия действително се промѣнява и има, може би, разпоредби въ конституцията, които трѣбва да се промѣнятъ. Обаче моето схващане е, че нашата конституция е много широка и дава възможностъ за всички реформи, и то много радикални, въ областта и на стопанството, и на финанситъ, даже и на политиката, макаръ да мислите, че тя не е вече за времето си. Изминаха 6-7 години отъ единъ превратъ, който имаше за целъ да измени конституцията. Хората, които правятъ революции, не ги правятъ като насъ; не правятъ революции на шега; не правятъ революции, за да махнатъ отъ управлението чрезъ едно военно пронуциamento едни и да настанятъ други, които следъ шестъ месеца едни други да се самоизядатъ, и реформитъ имъ да траятъ, колкото траятъ сапунени мѣхури. Конституцията на страната да продължава да съществува, както бѣше. Тия ялови революции, които ставатъ у насъ, не дадохъ нищо ново и това доказва, че тѣ нѣмаха оная сила, каквато е силата на една революция — онай подемъ, който иде отдолу, отъ недрата на единъ народъ, отъ съзнанието на единъ народъ и отъ обективнитъ условия на живота. Вие се лутате въ продължение на седемъ години, да се борите въ себе си, да опорочвате собствената си съвестъ.

Кълнете се, че ще пазите конституцията — единъ парцалъ, както се смѣта отъ други — и ви поставятъ въ положението, въ каквото сте днесъ, да се борите съ съвѣстѣта си като честни хора.

Г-да народни представители! Вториятъ врагъ на нашата нация, споредъ законопроекта, това сѣ упоменатитѣ въ дѣлъ трети „противонационални прояви“. Противонационални прояви! Преговорившиятъ ги казаха и азъ нѣма да се спирамъ на тѣхъ. Уважаемиятъ г-нъ Стайновъ, когато слушахъ, засегна доста широко и обширно този въпросъ. Ние имаме толкова гласувани закони за защита на държавата! Какви ли не! Ние имаме и наредби-закони за смѣната целъ. Нѣма да ги цитирамъ. Но тукъ въ законопроекта се казва, г-да, че се наказва и че, следователно, е престѣпно деяние противодържавната или противонационалната пропаганда. Но вие не конкретизирате това понятие противонационална пропаганда. Съ това широко и неопредѣлено понятие оставяте една врага, презъ която всѣки недоброевѣстенъ човѣкъ може да се провере. Становището, което азъ заемамъ тукъ по законопроекта, г-да, е противно на становището, което вие заемате. Вие смѣтате, че тия мѣрки, които вземате съ законопроекта, защитаватъ нацията, а азъ ви казвамъ — и най-искрено ви говоря — че не виждамъ абсолютно никакъва нужда отъ тѣхъ, нито пъкъ виждамъ, че мѣрките, които вземате, ще защитятъ нацията. Ето, значи, единъ човѣкъ, каго мене, който е противъ нацията, по ваше мнение! Не, г-да, азъ не съмъ противъ нацията, но азъ съмъ противъ тия мѣрки, които не само не сѣ полезни, но въ нѣкои отношения ги смѣтамъ, че сѣ вредни. Тукъ, въ Народното събрание, може би не съмъ престѣпникъ, но утре, когато азъ ще изразявамъ моитѣ убеждения нѣкъде вънъ, било въ събрание — вие сте взели добра мѣрка да ни защитите, защото не ни допускате да устройваме събрания — или нѣкъде другаде, могатъ да ги квалифициратъ като противонационални и да има наказание за тѣхъ. Това, г-да народни представители, е съвършено излишно. Азъ смѣтамъ, че чл. 29 отъ законопроекта си нѣма мѣстото, защото отъ много законоположения отъ една и съща материя забъркватъ се всички, и въ края на краищата никогато целта, която се гони, не можемъ да я достигнемъ.

Третиятъ опасенъ врагъ на нацията, г-да народни представители, това е еврейството. Тукъ се изнесе такава доктринерна положението, че азъ — нека ви кажа — се отказвамъ даже да поменювамъ за тѣхъ. Да събира човѣкъ отъ времето още на Мохамеда всички изразени мисли за антисемитизма, това нѣщо е една главолмна работа, но мене ми се струва, че тя нѣма да помогне съ нищо на разискванията, които ни предстоятъ. Въобщо доктрината не ме интересува засега. Азъ искамъ да поставя въпроса тъй, както той трѣбва да се постави. Заради космополитичния ли характеръ на еврейството ние смѣтаме, че то е врагъ на нацията? Ако е така, тогава ще видимъ отражението на този принципъ въ всичкитѣ постановления на закона. Обаче, г-да народни представители, азъ виждамъ едно смѣнение. Тѣй както сѣ мотивиратъ на законопроекта, министърътъ самичкъ си е оборилъ тезата, върху която стои, защото конкретнитѣ разпоредби на законопроекта имъ противоречатъ. Азъ смѣтамъ, че този законопроектъ е съвършено несъстоятеленъ отъ гледище даже на мотивитѣ на г-на министра. Но азъ съзирамъ въ разпоредбитѣ на законопроекта съвършено други мотиви и съвършено други подбуди. И тамъ е смѣсната, върху която искамъ да ви обърна вниманието. Въ законопроекта има нѣкои постановления, които ясно говорятъ, че сѣ последица отъ доктрината на расизма; има други, които възприематъ религиозния принципъ и оборватъ принципа на нацизма; има най-подиръ и трети отъ държавенъ и общественъ характеръ.

Какви сѣ постановленията спрямо еврейството? Най-напредъ имате постановлението, че еврейнъ не може да се жени за българка. Защо? Много малко случаи имаме въ България евреи и българи да се женятъ помежду си. Главната прѣчка за това бѣше религиозна, не бѣше друга. Но тъкмо когато религиитѣ, които навремето най-много преследваха смѣсенитѣ бракове, станаха снисходителни, когато и католицизмътъ, и протестантизмътъ, и православието допуснаха смѣсенитѣ бракове при едно само покрѣстване, политиката днесъ се проявява по-строга и жестока, отколкото бѣха религиитѣ. Днесъ политиката казва: не могатъ да се женятъ. Защо? Кой принципъ е въ основата на това запрещение? Тукъ личи, г-да, расизмътъ. Нѣма защо да се впускамъ въ тълкуванията на тая доктрина, която въ последно време получи много голѣма гласностъ и предизвика обширни спорове. Претендира се, че има едни раси, които сѣ чисти, по-висши отъ другитѣ раси. Поддържа се даже, че смѣшението, което

е ставало между арийска и неарийска раси, е пакостило много на расата, дори и на обществения и политическия животъ на известна държава. Въ Германия, където поставятъ въ основата на това запрещение расизма, връщатъ се три поколѣния назадъ, за да видятъ дали има нѣкаква смѣсница съ неарийци, и всички, които иматъ такава смѣсница дори отъ преди три поколѣния, отъ преди вѣкове, се считатъ за нечисти арийци.

Не могатъ — казва се — българи и евреи да съжителствуватъ. Да съжителствуватъ, азъ разбирамъ въ смислъ на конкубинатъ. Или само едно съприкосновение полово между българинъ и еврейка е наказуемо и недопустимо? Тогава, г-да и въ основата на това запрещение е принципътъ на расизма. Има една раса чиста, която е надъ всички, и тая раса не може никога да се досегне до оная, която по своята биологическа конструкция е порочна, съдържа бацилъ, който е опасенъ за расата, общественя редъ и държавата. По силата само на факта, че такава раса, носеща такъвъ бацилъ, се съприкосновява съ една чиста раса, каквато е, да кажемъ, германската, това е престѣпление! Може ли, г-да народни представители, българската мисль и българскиятъ моралъ да се спогодятъ съ едно таква разбиране?

Нѣкой народенъ представител: Недейте приказва така. (Оживление)

Никола Мушановъ: Ние, които сме раси въ робство, ние сме една раса много смѣсена. Отъ времето на Аспарухъ досега има толкова смѣсници. Най-напредъ дойдоха българитѣ и се смѣсниха съ славянитѣ. И толкова много смѣсници имаме въ расата си, че никой отъ българскитѣ учени не е поддържалъ, че ние сме чиста раса. Нито пъкъ има научно установено за нѣкоя раса, че е чиста. Никоя раса не е чиста. Вѣковетѣ сѣ извършили смѣшението. Условиата на живота, материални, културни и т. н. измѣсниха раситѣ. Днесъ научно никой не може да поддържа, че има една чиста и върхова раса. Раситѣ сѣ все Божи създания. Една по-рано се родила, по-рано се издигнала исторически и културно, живѣла, оставила името си въ историята, залѣзла, отишла си; други по-късно идатъ съ новъ подемъ, започватъ да играятъ историческа роля, и тѣ се изморяватъ, и тѣ си отиватъ. Има народи, които сѣ останали по-назадъ, но Господъ не е наредилъ една раса за най-висша, а другитѣ за по-низши, за да можемъ да възприемемъ принципа за чистотата и величieto на расата за основа на едно законодателство. Може ли нѣкой отъ васъ да възприеме въ съгласие съ душата на българския народъ, че не трѣбва да допускаме съюзи между българи и еврейки, защото това смѣшението ще унищожи българската раса въ нейното морално достоинство или въ нейнитѣ физически сили и способности? А това личи, г-да народни представители, отъ законопроекта. Кои други мотиви можете да ми посочите за тия постановления, освенъ теорията на расизма? Но тѣ не издържатъ критика, тѣ сѣ купешки измислици, които искаме да приложимъ на българска почва.

Но казва се: оня, който се е покрѣстилъ до 1 септември 1940 г., макаръ и еврейнъ, не се засѣга отъ законопроекта. Каточели съ покрѣстването вече се премахватъ всички биологически недостатѣци на расата и че следъ кръщенiето му еврейнитѣ добива качества на арийската раса и е годенъ и способенъ за съжителство съ българи. Значи, смѣсницата нѣма да бѣде вече опасна за общественя редъ и за националната държава! Ето религиозниятъ елементъ, който иде да унищожи вашия прѣвъ принципъ, който сте приели — расизмътъ. Всичко е изкуствено, защото всичко се гради на пѣсъкъ. По такива сериозни въпроси ние се забавляваме. Единъ отъ тукъ откачи нѣщо, другъ отъ тамъ откачи нѣщо, създаде се законъ и казва се, че е необходимъ за времето. Азъ не вѣрвамъ, г-да народни представители, че има нѣкой, който би могълъ да се съгласи, че такива постановления сѣ правомѣрни и сѣ нуждни, че тѣ могатъ да ни издигнатъ въ очитѣ на свѣта, или най-малкото, че тѣ ще премахнатъ всички недѣзи, ако имаме такива, като нация. Тѣ трѣбва да се премахнатъ.

По-нататкъ, г-да народни представители, се казва, че не може еврейнъ да бѣде приемаъ за български поданикъ. Ние сега гласуваме, или ще гласуваме законъ за българското поданство. Тамъ се приематъ много сериозни, но умѣстни постановления — не току тѣй всѣки чужденецъ ще може да стане български поданикъ. Но, г-да, има случаи, когато може и трѣбва единъ чужденецъ да стане български поданикъ. Оня, който живѣе 15-20 години въ страната, който съ цѣлата си дейностъ е и проявилъ като почтенъ творчески елементъ, като елементъ, който може да засили българщината тѣй да се изразя, защо да не го

приемемъ за български поданикъ? По принципъ еврейнътъ не може да стане български поданикъ. Защо? На-вѣрно пакъ расата говори: не могатъ да се смѣсватъ ония, които не сѣ арийци, съ насъ, които сме чисти. Отървете се отъ този принципъ, г-да народни представители. Единъ малъкъ народъ, единъ млада народъ не може да постави въ своето законодателство принципи на надмѣнностъ, на гордостъ, на високоуміе. Такива може да допаднатъ на велики държави, които падатъ, но могатъ и да ставатъ. Не подобава на малки народи такива принципи. За тѣхъ могатъ да иматъ цена само солиднитѣ принципи на човѣчностъ и правда, които сѣ по-вѣчни, отколкото всички случайни вѣяния.

Г-да народни представители! Изключваме еврейна отъ участието му въ изборитѣ. Изключваме го да бѣде членъ на общински или държавни учреждения. Не отнемаме ли правата на еврейна, пакъ поради принципа на расизма? Въ България има турци, има румѣни, има цигани, има и други народности. Ако се рѣководите отъ гледище на интереситѣ на нацията, нима у другитѣ малцинства постоянно не тѣе повече националното имъ чувство? Тѣ иматъ обособени държави тѣкмо до насъ — ето Турция, ето Румѣния. Тежненията на тия малцинства къмъ тѣхнитѣ държави, къмъ роднитѣ имъ братя не сѣ ли по-големи, отколкото у еврейна, който живѣе въ България и който нѣма държава, или който се стреми да я направи въ Телъ-Авивъ или другадѣ? Но кой е помислилъ да отнеме изборното право на турчина, на румѣнеца и на всички други? Никой. Такъвъ въпросъ не се е повдигалъ. Вие сте по-млади, но азъ помня, че въ времето на Каравелова се отнеха правата на циганитѣ. Този въпросъ бѣше станалъ въпросъ на деня. И Народното събрание подъ общественния натискъ се принуди да имъ ги възстанови, макаръ че направи ограничения за просиянитѣ и бездѣлницитѣ. Будното национално чувство не допустя да се направи това изключение. Питамъ, г-да, защо еврейтѣ да не бѣдатъ избиратели? А бе, г-да, има ли по-вѣренъ стражъ на държавата въ изборитѣ отъ еврейна? Че кой не знае, че всички правителства винаги сѣ имали гласоветѣ на еврейтѣ? Нали все сѣ туй сме упрѣквали много правителства, че взематъ гласоветѣ тѣкмо на инороднитѣ елементи? (Оживление) Да, да! Въ последнитѣ избори консисторията излѣзе противъ менъ, хамами говориха въ църквитѣ срещу мене, защото искаха хората, подъ натискъ и заплашвания, да си върватъ въ царския пътъ. И си отидоха хората въ него. Поддържаха властта. Тогава защо да имъ се отнеме изборното право? Имате ли, г-да народни представители, избрани евреи, които сѣ дошли въ Народното събрание и чрезъ тѣхното неарийско чувство въ душитѣ имъ сѣ работили противъ националното ни чувство и сѣ оказали влияние върху Парламента? Въ историята на нашия Парламентъ ние имаме само г-нъ Фархи отъ народната партия, който бѣше веднажъ тукъ, въ Народното събрание. Другъ еврейинъ не сме имали. Кои опасности, следователно, за българската нация и за държавата ни заставятъ да имъ отнемемъ изборното право, когато на всички други малцинства ние гарантираме това право? И да ви кажа, може би да е смѣшно, но мене ми разправяха следното: единъ интеллигентъ еврейинъ въ София срѣща на улицата единъ циганинъ, сменя почтително шапката си, като казва: „Азъ те почитамъ, че си гражданинъ на тази държава, съ всичкитѣ права, които има българинътъ“.

Г-да народни представители! Колко души евреи имаме на държавна и общинска служба? Ако вземемъ статистиката, ще видимъ, че на държавна и общинска служба имаме много малко евреи. Опасностъ, следователно, че тоя неарийски елементъ участвува въ нашата държавна организация, не съществува.

Да не бѣдатъ войници. Азъ вѣрвамъ, че много искрено чувството на бунтъ въ душата на нѣкои евреи, които казватъ, че ако има нѣщо, което отъ морално гледище ги засѣга, то е, че имъ се отказва участието въ войската. Защо, г-да народни представители, еврейнътъ, който е израелъ въ тази земя, който е видѣлъ за пръвъ пътъ българското слънце, както всички насъ, който се е любувалъ на синното българско небе, който е слушалъ пѣсенята на Витоша и на всички балкани, който е живѣлъ съ страданията и съ радоститѣ ни, който е билъ въ училището и се е възпитавалъ наедно съ насъ, да не може да бѣде войникъ? Когато младото еврейско поколение чете Ботйовъ, когато чете Вазовъ, чувствуватъ се като българи. Срѣдата, въ която се живѣе, често пѣти надвива наследствеността. Тя влияе и създава действително оная привързаностъ, която ние наричаме родолубие. Но какво е собствено родолубието, ако не привързаностъ къмъ страната, въ която живѣешъ, и готовността да се жертвашъ за нея? Защо еврейтѣ отидоха да дадатъ живота си по бойнитѣ полета?

Г-да народни представители, не е малъкъ поменикътъ имъ. Тукъ се четоха имената на 300 души. Азъ имамъ една книга, зная всички евреи, които загинаха по бойнитѣ полета. Тѣ сѣ 900 и нѣколко души.

Димитъръ Андреевъ: Не е вѣрно. Еврейска книга е.

Никола Мушановъ: Зная списъцитѣ отъ Военното министерство. Слушайте! Недейте прави спорове по тоя въпросъ. Това не е кой знае какъвъ голѣмъ въпросъ. Вземете списъка на всички полкове отъ всички градове. Азъ самъ написахъ нѣколко думи въ книгата, защото ми искаха да напиша нѣщо. Написахъ, г-да, както и много други, и нѣма да оттегля нито една думица отъ това, което съмъ казалъ тамъ, защото смѣтамъ, че то е сѣщината на въпроса.

Димитъръ Андреевъ: Мога да Ви дамъ три източници, три еврейски списъци съ различни имена.

Никола Мушановъ: Не ме интересуватъ източниците. (Чете) „Нѣма по-великъ дългъ къмъ отечеството отъ дълга да се жертвашъ за него. И величието на този дългъ блести еднакво велико, билъ той изпълненъ отъ гражданинъ отъ български или еврейски произходъ. Почти-телно се прекланямъ предъ паметта на падналитѣ по бойнитѣ полета за величието на отечеството граждани отъ еврейски произходъ. Съ кръвта си тѣ запечатаха обичта къмъ земята, въ която сѣ се родили и живѣли. Отецеството ще имъ бѣде вѣчно признателно, а тѣхнитѣ сънародници съ гордостъ ще посочатъ на грядущитѣ си поколения героичния имъ примѣръ“.

Единъ народенъ представитель: Поезия!

Никола Мушановъ: Азъ нѣма да унищожа, г-да, величието на българското воинство. Азъ не искамъ да подценя достоинството или геройството на българина, когато искамъ да ви покажа изпълнението на дълга отъ ония, за които се смѣта сега, че е опасностъ съществуването имъ у насъ.

Единъ народенъ представитель: Има 1400 цигани убити.

Никола Мушановъ: И къмъ тѣхъ ще изкажа сѣщата почитъ, както и къмъ всѣки, който си е лѣлъ кръвта по българскитѣ бойни полета за българската кауза.

По-нататъкъ. Когато свѣтътъ започна да се вълнува и когато бѣхме предъ предстоящи компликации, отъ Телъ-Авивъ се обадиха евреи и казаха на военния министъръ — той има преписка — „Ние сме готови да се боримъ за оная земя, въ която сме се родили и живѣли“. И когато се запѣ „Шуми Марица“, или „Мила родино“, провѣрете какви чувства изпѣлватъ сърцето на оная български еврейинъ, който е живѣлъ тукъ и чинто дѣди и прадѣди сѣ живѣли въ нашата земя.

Единъ народенъ представитель: Затуй правятъ контрабанда, изнасятъ и обиратъ. Все за България мислятъ!

Никола Мушановъ: И тамъ ще дойда, чакайте де. И по него въпросъ имамъ да ви кажа нѣщо.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Времето Ви изтече.

Никола Мушановъ: Ако е изтекло, ще си отида и нѣма да се мория. Но позволете ми да си изкажа мислитѣ.

Питамъ тогава, кои мотиви заставятъ българското правителство да отнеме правото на военна повинностъ на еврейна? Обидно е. Но могатъ да се криятъ много предположения: еврейнътъ е негоденъ, защото е противъ дисциплината; той е негоденъ, защото е показалъ примѣри на непокорство, на подлостъ, на предателство. Нѣма кой да ги защитава, ако има такива случаи. Но азъ досега, колкото питахъ и колкото съмъ следилъ, не зная предателство, извършено отъ български еврейинъ презъ време на войната.

Единъ народенъ представитель: Много.

Никола Мушановъ: Азъ не зная отъ страна на българскитѣ власти да е посоченъ нѣкъде примѣръ за показъ, че еврейството е подѣлствувало или предателствувало. Азъ имамъ национално българско чувство. Родомъ съмъ отъ Дръново, кѣдето нѣма еврейинъ. Въ Търновския окръгъ нѣма еврейинъ.

Един народен представител: Защо ги защищавате тогава?

Никола Мушанов: Азъ защищавамъ принципът на човѣщина, които не желая никога да бждатъ поругани или помрачени въ българското законодателство.

Г-да народни представители! Има и други ограничения, които се правятъ. И азъ искамъ съ васъ наедно да разбера мотивитъ. Защо сж тия ограничения? Сѣтате, че еврейтъ сж опасни за всѣка дейност, проявена въ нашия общественъ, стопански и държавенъ животъ и затуй трѣбва да ги ограничимъ? Нали всѣка съвѣст трѣбва да бжде осѣтлена, да знае какъ ще действа?

Азъ нѣма да се спра подробно на всички постановления. Говорихъ по ония, които сж по-характерни относно отнемането на моралнитъ права на евреитъ. Но има другъ единъ въпросъ, който е много щекотливъ и който собствено възбужда ненавистъ отъ страна на българина — това е участието на евреина въ българския стопански животъ. Говори се, много се говори, каточели ние българитъ и българското стопанство сме въ пленъ на еврейския капиталъ. Г-да народни представители! Капиталътъ си е капиталъ. Той си има качества и недостатѣци самъ въ себе си. Има едни, които отричатъ еврейския капиталъ; има други, които го отричатъ свършено.

Един народен представител: Ти участвуашъ ли въ дружество „Жити“? Еврейски ли е тамъ капиталътъ?

Никола Мушанов: Слушай, бе приятелю! Тукъ съ бѣлитъ братя ли, съ масонитъ ли или съ други ще се разправямъ? Ако се не лъжа, Вие сте избранъ отъ Русчушка околия. Съ него въпросъ сега нѣма да се занимавамъ.

Сжщиятъ народен представител: Защищавате евреитъ.

Никола Мушанов: Не защищавамъ нѣкаква неправда, нито нѣкакво користолюбие. Искамъ да ви спомня, пакъ за гордостъ на българина, за работи, по които не сте мислили никога, нито сте се интересували да ги знаете.

Когато България се освободи, представляваше една почти хомогенна стопанска маса — земеделѣне, недвижимъ капиталъ. Въ него време въ Русчукъ търговски кѣщи бѣха: „Асланиянъ“, арменецъ, „Куюмджиянъ“, арменецъ, който имаше кѣщата си въ Манчестеръ, и еврейски кѣщи: Ардити, Коенги, Калми и Камхи. Това бѣха търговскитъ фирми, отъ които цѣла България купуваше. Русчукъ бѣше тогава центъръ на българската търговия. Въ него време имаше само две български търговски фирми въ Виена: на Кесяковъ и на Паница. Въ Цариградъ имаше друга една търговска кѣща на българини. Това бѣха то българскитъ представители на търговията. Въ него време въ Русе имаше само една банка на Майеръ и Авталионъ, която обслужваше кредита. Следъ туй се създадохъ Българска търговска банка, банка „Гирдапъ“, банка „Бр. Ковачеви“, банки, които изникнаха вече като български творения. Но отъ тѣзи първи търговски кѣщи и банки, съ изключение на Търговската банка, нѣма вече поменъ. Тѣзи, които сж отъ Пловдивъ, знаятъ, че имаше една кѣща „Ороздебанкъ“, която имаше седалището си въ Цариградъ и която обслужваше всички наши търговци.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Времето Ви изтече, г-нъ Мушановъ.

Никола Мушановъ: Ще ми позволите да продължа още малко, и ще завърша.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Давамъ Ви само още 5 минути да завършите.

Никола Мушановъ: Въ него време ние, българитъ, изтѣзали отъ робство, нѣмахме нито движими капитали, нито подготвени хора, които да взематъ въ рѣцетъ си търговията и индустрията. И просто е чудно какъ последователно, полека-лека, съ предприемчивостта на българина, съ неговата сръчност, ние можахме да завладѣемъ постепенно и търговията, и индустрията. Отъ тѣзи стари търговски кѣщи, които споменахъ, не виждаме днесъ и поменъ. Отъ тѣзи кѣщи на чуждия капиталъ въ него време — и на еврейския капиталъ — нѣма поменъ. Всичко това се разруши: едни си отидоха въ чужбина, други пропаднаха, трети ликвидираха. Постепенно, постепенно всичко се замѣстваше отъ български търговци и български капитали. Въ банкитъ — сжщо.

Г-да! Навремето нашиятъ стремежъ бѣше да привлѣчаме чужди капитали въ страната, поради недостатѣчността на нашитъ. Не сте ли чували допреди десетина години, особено за да се подпомогнатъ индустрията и търговията, че всички викаха: „Нѣмаме капитали“ и една отъ целитъ, стопански и финансови, на държавата бѣше да достави чужди капитали. И затова никой не може да ни укори. Азъ лично се стрѣмѣхъ да създамъ въ Русчукъ една индустрия, която не сжществуваше тогава и която се основа въ 1923 г. И два пѣти азъ излизахъ като кандидатъ въ изборитъ въ гр. Русе, презъ 1927 и 1931 г., да доказвамъ, че съмъ работилъ за този градъ, за българското стопанство и за българския напредѣкъ, като съмъ работилъ за привлѣчането на чуждъ капиталъ. И бивахъ избранъ. Навремето привлѣчането на чужди капитали, за да обслужватъ известни нужди, които нѣмаше възможностъ да бждатъ задоволени съ наши сръдства, бѣ похвално дѣло.

Кои отъ банкитъ, за които казвате, че били еврейски, останаха? Една отъ голѣмитъ причини за кризата — г-нъ министърътъ на финанситъ е тукъ и знае това — която ние преживѣхме, е, че въ 1930 г. стана изтегляне на всички чужди капитали отъ банкитъ, кждето тѣ отъ 3-5 милиарда лева останаха 800.000.000 л. Това постави въ голѣмо затруднение нашитъ банки и почти въ невъзможностъ да функциониратъ. Стегна се, вследствие на това, раздаването на кредита и се дойде до крахъ.

Та ние имаме нужда отъ капиталъ, имаме и ще имаме нужда отъ него. Господата, които сж на министерската маса, най-добре знаятъ това. Нали вече всичкитъ наши неконсолидирани задължения възлизатъ на около 14 милиарда лева? Че нали ние имаме още много нови тежести, финансови и военни? Г-да, ще дойде време, когато ние пакъ по неволя ще трѣбва да диримъ капитали, за да можемъ да осигуримъ нашето стопанство и да гарантираме стабилността на българската държава. Нека не си правимъ шегѣ съ голѣмитъ въпроси.

Но да се върна на въпроса. Кои еврейски банки останаха въ България? Едно щастливо създание у насъ е банка „Български кредитъ“, която концентрира почти всички наши капитали и стана едно мощно кредитно учреждение въ страната. Кои други банки останаха? Всички ликвидираха. Имаше една банка „Франко-Белжъ“, която сжщо си отива. Кои други по-голѣми банки иматъ чужди или еврейски капитали, та сме викали противъ тѣхъ? У насъ се родиха кооперации, популярни банки, селски кооперации. Едно време фаядасчия бѣше всѣки, който имаше капиталъ, и въ той българинъ, еврейнъ или турчинъ. При ония първобитни условия на кредита ние нѣмахме създаденъ собственъ капиталъ, собствени кредитни учреждения, било частни, било обществени, за да можемъ съ националенъ капиталъ да посрещнемъ нуждитъ си. Кой е противъ туй да имаме само националенъ капиталъ? Не можешъ да създадешъ националенъ капиталъ само съ приказки. Това е въпросъ на еволюция, на стопанско засилване, на спестовностъ. И мене ми е много драго, като виждамъ плеада български търговци, хора образовани, сръчни, пѣргави, съ познания, постепенно да завоюватъ навредъ стопанството въ страната и да конкуриратъ на малкото останали търговски еврейски кѣщи въ България. Защо да не се радваме на това? Защо да не погледнемъ истината право въ очитъ?

Когато говоримъ за капитала, трѣбва да ви кажа, че азъ виждамъ едно желание да се подравни капиталътъ. Ами че има единъ капиталъ спекулативенъ, черъ, експлоататорски, срещу който всички трѣбва да бдимъ, но има и единъ капиталъ, който се образува отъ спестявания и създава богатствата на всѣка страна. Тоя капиталъ не можемъ да преследваме. И ония, които искаха да го унищожатъ, не можахъ да го унищожатъ. Една болшевишка Русия днесъ признава спестяванията и капитала, но упражнението на този капиталъ го насочва къмъ други цели.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Приключете, г-нъ Мушановъ!

Никола Мушановъ: Нѣма да ви отнема на халосъ времето. Нѣма да говоря още много. Ще говоря още 5 минути и ще свърша.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Правилникътъ е такъвъ, г-нъ Мушановъ. Моля Ви, свършете!

Никола Мушановъ: Вие унищожавате конституцията отъ необходимостъ, а прилагате правилника! (Смѣхъ)

Обрешко Славовъ: Нали ти пазишъ конституцията и ни давашъ акълъ, че трѣбва да я пазимъ и ние. За пазенето на конституцията претендирашъ, а нарушавашъ правилника.

Никола Мушановъ: Завършвамъ. — Та, г-да, никой нѣма да е защитникъ на оная черъ вампиръ, който се нарича експлоататорски, хищнически капиталъ. За менъ не само евреинътъ, а всѣки, който си служи хищнически, експлоататорски съ капиталя, трѣбва да бѣде преследванъ. Спекула се шири у насъ, г-да. Нима заради нѣкои спекуланти — и да ги има такива — ще трѣбва да хвърлимъ нашето презрение и нашата анатема върху цѣла една раса, върху цѣло едно племе? Че ако въ това племе има петъ души експлоататори, има 25 000 души работници, хора, които едвѣмъ препитаватъ многолюднитѣ си семейства, като припечелватъ 30-40 л. на день. А това е болшинството отъ евреиството въ България. Какъ може, ако между тѣхъ има трима-четирма, които сѣ злоупотрѣбили съ кредита въ страната, да искате да унищожавате живота, бихъ казалъ, на всички останали трудящи се, почтени и бедни хора, които сѣ настрѣхнали сега при тоя законъ, който имъ гласимъ? Азъ не съмъ приятелъ на оная бѣлъ тѣй българинъ или чужденецъ — който е доставилъ на държавата 3 кгр. сирене, вмѣсто 14, както се полага въ една тенекия, или който е доставилъ сѣно, въ което е сложилъ пѣськъ, за да злоупотрѣби, но за тия случаи, които вие по-добре знаете отъ мене, азъ нѣма да кажа, че българскиятъ народъ е престѣпенъ. Нѣма да кажа азъ, че българскиятъ народъ е покваренъ, ако изъ него сѣ срѣди излѣзатъ хора алчни, които заради своята алчностъ пренебрегватъ всичкитѣ обществени и държавни интереси. Недейте обобщава така, г-да, зашото е пакостно. Не въ тоя пѣтъ трѣбва да напѣтимъ ние нашата дейностъ.

Азъ съмъ отъ по-старитѣ поколения. Азъ съмъ, може би, отъ малкото останали българи, който имамъ връзка още съ турското робство. Въ турско време и ние бѣхме сѣщо така една презрѣна нация. На насъ властителятъ ни казваше „гяурт“, и когато казваше „гяурт“ на българина, то бѣше не само да му покаже, че е отъ друга религия, но и че е отъ една низша раса, робъ, рая.

Ония, които създаваха правата по конституцията, носѣха духа на едно племе, което е страдало, което е било потиснато, на което не е давано никога да види единъ свѣтълъ день. И когато се яви свободата, тя се яви като нѣщо ново, което дава свѣтлина и възможностъ за проява на човѣшката личностъ, свобода да се развива и стопански, и духовно, и морално. Азъ съмъ отъ тия поколения, които помнятъ още това робство. Но мене ми е жалъ, че не помнятъ турското робство младитѣ политически генерации, които четатъ и Любенъ Каравеловъ, и Вазовъ, и Славейковъ, и всички тѣзи, които можаха да възсѣздадатъ теглата на българитѣ и да създадатъ единъ националенъ духъ.

И заради туй всичкитѣ нови вѣяния въ настоящия законопроектъ, ми се чини, не само че не запазватъ нацията, г-не министре, а, напротивъ, унищожаватъ най-ценното на тая нация — човѣщината и човѣшкото отношение спрямо нашитѣ малцинства които не ни приличатъ нито по религия, нито по езикъ, нито по народностъ.

Азъ съмъ управлявалъ сѣщо тая страна. Азъ съмъ носилъ въ себе си гордостта на българщината, гордостта, че принадлежа на единъ народъ, който защита принципи, почита човѣшката личностъ и дава възможностъ за свободно развитие. Азъ съмъ излизалъ предъ чужденцитѣ съ гордостъ да имъ кажа, когато съмъ пледиралъ каузата на българщината въ други земи, че живѣя въ една земя, че съмъ синъ на единъ народъ, който търпи чуждата вѣра, търпи чуждата народностъ и въобще е човѣкъ, който почита човѣшката личностъ даже въ противника си.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Свършете, г-нъ Мушановъ!

Никола Мушановъ: Защо, г-да народни представители, искате да унищожимъ най-ценното качество на нашата нация за нѣкакви илюзии, които си създаваме, че съ тия законоположения ще спасяваме нацията си! Отъ що? — Отъ вѣтра.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: И въ тия трагични дни, въ които живѣемъ, когато трѣбва да обединимъ всички силитѣ си предъ оная опасностъ, която иде, която приближава и която може би ще дойде скоро да ни срази, ние се занимаваме да диримъ, какъ да озлобимъ едно малцинство въ нашата страна.

Не е ли парадоксъ, г-да, това: изпращаме на бойното поле евреитѣ, тѣзи, които гонимъ, на които не признаваме правото да бѣдатъ войници? Та днесъ тия хора пълнятъ редицитѣ на българската войска. Не се ли боите отъ тѣхъ? Вие сега не искате да дадете право на евреитѣ да служатъ въ войската, а ги пращате да бранятъ страната ни отъ

неприятеля! Вие искате да ги убие морално, бидейки още въ редовѣтъ на българската армия!

Азъ, г-да, имамъ случай да се срещна съ единъ човѣкъ, който е изгубилъ една та си рѣка...

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Мушановъ, свършете вече. Нѣколко пѣти Ви правя предупреждение.

Никола Мушановъ: Има нѣщо, което възмушава, г-не председателю. Ами азъ съмъ виждалъ тукъ хора, които по нищо и никакви въпроси държатъ трибуната по два часа. Нима азъ, който се потя сега, съмъ дошелъ тукъ отъ друга амбиция, а не отъ амбицията на добъръ българинъ и общественикъ?

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има единъ правилникъ, г-нъ Мушановъ, който опредѣля правата и задълженията на народнитѣ представители. Тия права и задължения сѣ еднакво задължителни за всички. Азъ Ви моля да се съобразявате съ правилника. Вие пледирате за конституцията, вие пледирате за законностъ и трѣбва най-напредъ себе си да поставите въ положение на подчинение на конституцията и законитѣ.

Никола Мушановъ: Г-да народни представители! Ако азъ трѣбва да направя тая жертва, да се подчиня на правилника, за да възстановите вие конституцията, ей сега ще си взема книгата и ще си отида. (Веселостъ) Но въпросътъ е другалъ. Азъ казахъ, че завършвамъ и ще завърша.

Законопроектътъ за защита на нацията, споредъ мотивитѣ на г-на министра, нѣма никаква целъ. Ако ли-пъкъ той самъ опровергава това, което е писалъ въ мотивитѣ къмъ законопроекта, тогава ще имате предвидъ всичкитѣ тѣзи съображения, които ви казвамъ по сѣщията на въпроса. Азъ разбирамъ най-подире политическитѣ мотиви, но азъ не вѣрвамъ, че нѣкои ни налагатъ този законопроектъ. Ако има политически причини, то може да има за народи, които сѣ страдали отъ евреитѣ, които сѣ били въ пленъ на еврейския капиталъ, които сѣ били въ пленъ на еврейския духъ. Има ги такива народи, г-да народни представители, и може би сѣ право тамъ държавитѣ взиматъ мѣрки, за да се отърватъ отъ тази напасть. Обаче въ България, кога еврейскиятъ капиталъ е влиялъ върху политиката на българската държава? Азъ бихъ желалъ — толкова политики въ България има, които сѣ управлявали държавата — единъ да каже, че нѣкога евреитѣ сѣ напѣтвали българската политика.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Мушановъ! Моля Ви, недейте ме предизвиква да ви отнема думата.

Никола Мушановъ: Е, и това може да направите!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще го направя, защото го заслужавате. Азъ Ви правя на нѣколко пѣти вече предупреждение, но вие не желаете да си вземете никаква бележка отъ това.

Никола Мушановъ: Завършвамъ, г-да народни представители. Изглежда, че и азъ съмъ толкова жертва на българското законодателство, колкото и малцинствата. (Смѣхъ)

Г-да! Азъ претендирамъ да нося въ себе си българския националенъ духъ, тоя духъ, който е надвивалъ на всичкитѣ чужди влияния въ страната. Мене не ме е страхъ. И когато вие сѣ посоченитѣ законоположения искате да цѣрите българската нация отъ ефимерни и въображаеми опасности, азъ ви изправамъ българския духъ, българската нация, която е надвила надъ всички влияния, която не е допустнала да бѣде робъ на чуждъ капиталъ, нито е допустнала нѣкое малцинство въ страната да вземе надмощие надъ българина и да опредѣля неговата вътрешна и външна политика.

Затова най-добре е, г-да, въ сегашнитѣ времена за българското племе да не създаватъ такива закони, да не премахватъ отъ короната на българския народъ най-ценнитѣ украшения, що се зоватъ: толерантностъ и човѣколюбие, за които той е спечелилъ почитта на всички. И ако сме една държава, въ която еврейското малцинство не е могло да окаже сериозно влияние, това показва, че българскиятъ духъ е билъ по-силенъ и отъ еврейския. И похубаво е да сте горди, че живѣте въ днешната национална държава, отколкото да създавате пакости за страната съ страститѣ и раздраженията, които внася разискваниятъ законопроектъ. (Единични ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Г-да! Часътъ е 8. Моля ви да се съгласите да преустановимъ заседанието. Следващото заседание да бѣде утре въ 3 часътъ следъ обѣдъ.

Въ съгласие съ правителството, председателството ви предлага следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Първо четене на законопроекта за защита на нацията.
(Продължение на разискванията)

2. Одобрение на предложението за одобрение решенията на прошетарната комисия, взети въ заседанието ѝ на 7 ноемврий 1940 г., протоколъ № 8.

3. Първо четене на проектоотговора на тронното слово. Които отъ г-да народнитѣ представители приематъ предложениа дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Заговорено въ 20 ч.)

Подпредседателъ: ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ

Секретари: { СТЕФАНЪ БАГРИЛОВЪ
НИКОЛАЙ СУЛТАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: ДОНЧО ДУКОВЪ